

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

FOLYÓIRATA

XLIII. ÉVFOLYAM

5. SZÁM

BUDAPEST, 1930

NOVEMBER

SZERKESZTŐSÉG,
hová a lap szellemi részét illető
minden közlemény küldendő:
BUDAPEST,
I., Avar-utca 15., III., 7.
Kéziratokat nem adunk vissza.

SZERKESZTI:
MOLNÁR OSZKÁR

Tagsági vagy előfizetési díj tan-
évenként 8 P. Az egyesülettel és
lappal kapcsolatos minden befizet-
és, reklamáció PÓCZA JÓZSEF
egyesületi pénztáros címére (Bpest,
V., Báthory-u. 12., IV.) küldendő.
Hirdetések megegyezés szerint.

Az osztrák népoktatás.

— Negyedik közlemény. —

II. A tanítóképzés. Az összeomlás után a forradalmi lendülettel működő osztrák, helyesebben bécsi iskolaügyi reform-bizottság az elemi iskola négy alsó osztályának didaktikai megreformálása után lázas munkakedvvel látott a tanítóképzés gyökeres átszervezésére, illetőleg egy, az új államrendhez alkalmazkodó radikális reformtervezet elkészítéséhez.

A reform alapelvei adva voltak az osztrák s általában véve a német tanítóságnak a főiskolai tanítóképzést már a béke éveiben a sajtóban és a tanítóság gyűlésein mind erélyesebben folytatott küzdelmeiben. A reformtervezet *Leitsätze zur Neugestaltung der Lehrentbildung* címen 1920-ban Bécsben jelent meg. Készítői hármast tartottak szem előtt: 1. a tanítóképző több tudással, tudományos készültséggel bocsássa ki az elemi iskola tanítóit; 2. a középiskola tanítói nagyobb elméleti és gyakorlati felkészültséggel kezdhesék el hivatásukat; 3. a tanítóképzés egységes szervezetet nyerjen.

E három alapelvből kétségtelenül legfontosabb a harmadik: a tanítóképzés egységes szervezete. E kívánalom logikai folyamánya az egységes iskola programjának, amely az osztrák és a birodalmi német forradalmi irányzatok elgondolása szerint négyes tagoltságú: 1. elemi iskola 7—10, középiskola 11—14, felsőiskola 15—18 éves életkorig, főiskola 19 éves életkortól. A közoktatás ilyen egységesítése a tanítórend lehető egységes képzését kívánja mind az alapelvekben, mind a képzés szellemében. Az egyes iskolafokokozatok és iskolafajok tanítói között ugyanis csak az a különbség lehet, hogy az elemi iskola (Grundschule, alsó tagozat) tanítója osztálytanító, tehát inkább általános tudásra van szüksége, a többi fokozatok és iskolafajok tanítói viszont egyes tantárgyakat, illetőleg tantárgycsoportokat tanítanak, tehát speciális tudásra, szaktudásra van szükségük. Mindkettőnek azonban egyformán nélkülözhetetlen hivatása gyakorlásában a tudományos és gyakorlati pedagógiai jártasság. Nem lehet különbség közöttük iskolafokokozatok szerint, aminthogy az egyes iskolafoko-

zatok és típusok között jelentőség tekintetében nincs különbség. Az elemi iskolai tanítók képzése tehát nem történhetik külön e célt szolgáló szakiskolákban. A többi fokozatok tanszemélyzetével tartalmában és szellemében azonos hivatásuk szakával azonos iskolafokon való képzést: egyetemi képzést kíván. Különbség közöttük csak a képzés időtartamában lehet, az osztálytanítónak nincs olyan szaktudásra szüksége, mint a középiskola tanítójának, a szaktanítónak. Tehát mindenfokú tanítóképzés színhelye csak az egyetem lehet. Csak az egyetemi képzés biztosíthatja a tanítóképzés tartalmában és szellemben való egységét, a közoktatás s vele a népi (nemzeti) műveltség egységét. A tanítóképzés egyetemre való áthelyezésének szükségességét indokolja a tervezet azzal is, hogy az eddigi szakiskolai képzés már a régi népiskolai tantervhez mérten sem volt elegendő. Mennyivel inkább nem elegendő az új tanterv követelményeihez képest, amely a tanítótól sokkal nehezebb, több tudást, iskolázottabb elmét és nagyobb pedagógiai képzettséget feltételező munkát kíván. A négyévfolyamú tanítóképzés azon megoldhatatlan feladat megoldására vállalkozott, hogy 15—18 éves ifjakat az általános műveltség és jövődi hivatásuk szempontjából szükséges ismeretanyaggal ellássa és egyidejűleg megtanítsa őket az ismeretek közlésére. Az előbbi feladatot nem oldhatta meg a képzés idejének rövidsége, az utóbbit pedig a növendékek életkora, szellemileg éretlen volta miatt. A képzés eredménye az általános műveltség szempontjából csak félműveltség lehetett, a pedagógiai képzés pedig csak didaktikai schémákat adhatott, ezek szolgálai követésével az ifjú tanító mechanikusan végezte dolgát, tudományos megalapozottság nélküli eljárása csak hosszas tapasztalatok és önképzés útján is legfeljebb rutinná fejlődhetett.

Éppily hiányos a tervezet készítői szerint a középiskolai tanszemélyzet készütsége is. Az egyetem ugyanis csak tudósokat nevelt, csak szakműveltséget adott, de a legtávolabbról sem törődött azzal, hogy e szaktudósok nevelni, tanítani fognak: jövődi hivatásukra nem készítette elő. Az egyeteméről kikerült fiatal tanár évek hosszas küzdelmei után, csak tanítványai rovására jutott el bizonyos gyakorlathoz, amely sok esetben a legtávolabbról sem felelt meg a didaktika kívánalmainak.

Az elemi iskolai tanítókat tehát olyan általános műveltséggel, olyan kiművelt elmével kell kibocsátani, amely lehetővé teszi, hogy nevelői és tanító eljárásukat tudatosan, tudományos szellemben végezhessék, a középiskolák tanszemélyzetét pedig az egyoldalú szakképzettség mellett alapos pedagógiai képzésben is kell részesíteni. Az általános műveltség legkisebb mértéke, amely az elemi iskolai tanítónak nélkülözhetetlen, a főiskolai tanulmányokra való érettség, ennek alapján történnék a tanítóképzés az egyetemeken. Az egyetemeket természetesen fel kell szerelni pedagógiai intézetekkel, a gyakorlati kiképzést szolgáló szervekkel. E pedagógiai intézetekben történnék a középiskolai tanszemélyzet gyakorlati kiképzése is. Az egyetemi elemi iskolai vagy osz-

átlytanítóképzés előfeltétele a középiskola elvégzése. A középiskola azonban több típusú, bármelyik típus jogosít ugyan az egyetemi tanítóképzésre, a tervezet azonban egy új, még csak ezután (1920) létesítendő típust tart a legmegfelelőbbnek, „az általános műveltséget nyújtó német felsőiskolát” (deutsche Oberschule), amelynek domináló tárgyai a német műveltséget nyújtó tantárgyak, tehát főképen olyan ismeretanyagot adna, amelyre az elemi iskola tanítójának különösen szüksége van, de e központi tárgyak az elme iskolázásának, tehát a formális képzésnek is elegendő eszközei. Ilyen felsőiskolákká (deutsche Oberschule) alakítandók át a tanítóképző-intézetek, ilyen átszervezéssel a szociális szempontok is érvényesülnének: a tanítóképzők tanszemélyzete nem maradna kenyér nélkül.

A konzervatív pártok a túlnyomó többségű és hatalmon levő radikális pártok iskolareformterveivel szemben tehetetlenségük érzetében eleinte csak elvétve és csak félénken nyilatkoztak. Az elemi iskolai tanítóképzésnek az egyetemre történő áthelyezését, úgy látszott, hallgatásukkal el is fogadták. Sőt helyeselték az új középiskolai típus felállításának tervét is. A típus azonban véleményük szerint az egyetemi tanítóképzésnek egyedüli előkészítő iskolája legyen, amely e jellegét pedagógiai tárgyak tanításával domborítaná ki. A reform tervezői a konzervatív pártok e törekvései ellen a legenergikusabban foglaltak állást. Hiszen az új középiskola e konzervatív módosítás szerint tulajdonképpen nem volna egyéb, mint a régi tanítóképző szakiskolának újra feltámasztása, ha módosított formában is. Örökölte volna az utóbbinak eredendő hibáját. Olyan életkorban (14—15 év) készítette volna az ifjúságot pályaválasztásra, amikor a hajlamok, képességek még nem nyilvánulnak meg, amikor az ifjú sorsdöntő önvizsgálatra még képtelen. Attól is tartottak a reform tervezői, hogy egy ily pedagógiai középiskolával esetleg nem lenne meg az egyetemi tanulmányok szempontjából a középiskola egyéb típusaival való egyenjogúsága, tehát a tanítótság a nemzet intelligenciájától elterelő, csak másodrangú középiskolai kiképzésben részesülne.

Az iskolareform-bizottság tervezete szerint az egyetemi elemi iskolai tanítóképzés kétévfolyamú. Az első évben a pedagógiai tanulmányok vannak előtérben, hogy a jelölt megismerkedjék legalább is nagy körvonalaiiban azzal a tudományszakkal, amely jövődő hivatásában irányítója lesz. De meg kell ismerkednie az iskola munkájával is. Az egyetemmel szoros kapcsolatban álló alsó- és középfokú gyakorlóiskolák látogatása e célt szolgálná. Az előkészítő évet vizsgálat zárna, amely döntene a jelöltnek a tanítói pályára való alkalmassága felett. Az első év után a jelölt a gyakorló-iskolában szerzett saját tapasztalatai alapján döntene a felett is, hogy egyénisége, képességei, hajlamai alsó- vagy középiskolai tanítói pályára teszik-e különösebben alkalmassá. Ha az elemi iskolai tanítói pályát választotta, ha tehát osztálytanító akar lenni, akkor a második évben az elemi iskolai pedagógiával kell behatóan foglalkoznia, ez év második felében hosszabb

ideig a gyakorló-iskolában is tanít, hogy az iskola nevelő és tanító munkájában kellő jártasságot szerezzen. A két egyetemi év alatt a tanítójelölt azonban nem csupán pedagógiai studiumokkal foglalkozik. A szaktudományoknak egy bizonyos területét, egy-egy szakcsoportot kell választania, hogy egy-egy ily szakcsoportban a két egyetemi év alatt alapos ismeretekre tegyen szert és megismerkedjék a tudományos kutatás módszereivel, amelyeknek birtokában iskolánkívüli feladatainak — mint a lakóhely kutatója, mint a felnőttek tanítója — meg tud felelni. A két évi egyetemi tanulmányt gyakorlati, írásbeli és szóbeli részekből álló vizsgálat fejezi be, amelynek sikeres letételével a jelölt elemi iskolai tanítói oklevelet szerzett.

A középiskolai tanítójelöltek az előkészítő év után négy egyetemi éven végzik tanulmányaikat egy választott szakcsoportban, szaktudományuk mellett azonban folytatják pedagógiai tanulmányaikat is, nem tévesztvén egy pillanatra sem szem elől jövő életpályájukat. A szaktudományi és pedagógiai tanulmányaiknak ez egyensúlya a befejező képesítő-vizsgálaton is érvényesülne.

A tervezetnek legértékesebb gondolata kétségekívül, hogy intézményesen kíván gondoskodni mind az elemi iskola, mind a középfokú iskola tanszemélyzetének továbbképzéséről. A képzés színhelye az egyetem, illetőleg az egyetemmel szerves kapcsolatban álló pedagógiai intézet lenne, amely a tanszemélyzet továbbképzéséről tanfolyamok rendezésével, pedagógiai irányításáról szakfolyóirat kiadásával gondoskodnék.

E reformtervezetet 1920. februárjában vitatta meg az osztrák oktatóknak az egyéb köztisztviselői csoportokhoz hasonlóan kamarákba szervezett szövetsége. A tárgyaláson az elemi iskolai tanítók túlnyomó többségben voltak jelen, a középiskolai tanárok részéről már inkább csak képviselőről lehet szó; jelen volt néhány, a radikális pártok kötelékébe tartozó egyetemi tanár is. A gyűlés lelkesedéssel fogadta el a tanítóképzés reformtervezetét. Az egyhangú határozat várható volt, hiszen a népiskolai tanítóság a főiskolai és egységes tanítóképzés iránti régi és évek hosszú során át vitatott programját vélte valóra válthatni.

A lelkesedés, a győzelem hite azonban korainak bizonyult. Az ellenakciót a bécsi reformerek a konzervatív politikai pártoktól várták. Az első támadást azonban tudományos fórumok, a bécsi tudományegyetem, műegyetem és mezőgazdasági főiskola nevében e főiskolák rektorai intézték.

A bécsi egyetem rektorai az egész iskolareformot, főképen pedig a tanítóképzésnek az egyetemre való áthelyezését néhány elemi iskolai tanító hiúságának tekintik, „akiknek a tudomány lényegéről halvány sejtelmük sincs“, az egész akció — szerintük — különben is politikai célok szolgálatában áll. Más a középiskola és más az elemi iskolai tanítóképzés feladata. A középiskola a formális képzésre helyez súlyt, kritikai gondolkodásra

nevel, tanító munkájában mint célt a főiskolai tanulmányokra való szellemi érettséget tartja szem előtt; minden egyéb iskola-típusnak elsősorban az a feladata, hogy pozitív tudást, bizonyos ismeretanyagot adjon és gyakorlati készséget fejlesszen: pályára neveljen. Minthogy mind a középiskola, mind az egyetem tudományos célokat követ, módszere is a tudományos-kritikai módszer, egyik sem alkalmas tanítóképzésre, egyik sem szolgálhat gyakorlati, feladatától, céljától távol eső célokat, különben jelle-gével, önmagával jutna ellenkezésbe a tudományos kutatás és fejlődés nem csekély kárára.¹

A bécsi egyetemi rektorok e memoranduma eldöntötte a reformtervezet sorsát. A reformbizottság, hogy a lényegét, az egyetemi tanítóképzést megmentse, hajlandó lett volna a tervezeten módosítani. Megelégedett volna azzal is, hogy az elemi iskolai tanítók csak általános pedagógiai kiképzésüket nyerjék az egyetemen, ellenben speciális kiképzésük az egyetemmel kapcsolatban nem álló pedagógiai intézetekben történjék. Az egyetemek azonban nem voltak hajlandók engedményekre, következetesen kitarítottak álláspontjuk mellett s elegendőnek tartották az elemi iskolai tanítóképző-intézetek korszerű reformálását. A konzervatív pedagógusok is nyilatkoztak s közvetítő álláspontot igyekeztek elfoglalni. Tervezetük szerint a tanítóképzés két iskolafokon történék. Általános műveltséget pedagógiai tendenciával adna egy előkészítő középiskolajellegű, a középiskola négy osztályára épített iskola, amely elvileg egyetemi tanulmányokra is képesítene és megfelelné a reformbizottság által tervezett német felsőiskolának (deutsche Oberschule), erre épülne fel a két évfolyamú tanítóképző főiskola, az elemi iskolai tanítóképzés elméleti és gyakorlati feladatával.

A keresztényszocialista párt s vele a róm. katolikus egyház az egyetemi rektorok álláspontjára helyezkedett. Elvetette a főiskolai tanítóképzés gondolatát, kívánta a tanítóképző-intézetek fenntartását, szükségesnek tartotta azonban, hogy a képzés tartama meghosszabbíttassék, a négy évfolyamú tanítóképző-intézetek hat évfolyamúvá fejlesztessenek. A keresztényszocialisták és a róm. katolikus egyház ez álláspontját indokolja azon körülmény is, hogy a róm. kath. egyház a reform előkészületei idején 10 állami tanítóképző-intézet mellett hat tanítóképző-intézetet, 6 állami tanítónőképző-intézet mellett 13 rendi tanítónőképző-intézetet tartott fenn. Az egyetemi tanítóképzés összes képző-intézeteinek elvesztését jelentette volna az eddigi szervnek megtartása, ennek hatév-folyamúvá történő fejlesztése mellett pedig csak költségtöbblettel jár, de a népiskolákra való befolyását, hatalmi helyzetét nem veszélyezteti.

¹ Dr. E. Schwindt: *Denkschrift der Rektoren der Universität, der Technischen Hochschule und der Hochschule für Bodenkultur in Wien. Die Schulreform vom Standpunkte der Hochschulen.* — K. Fischl: *Wesen und Werden der Schulreform in Österreich.* Wien-Leipzig. Deutscher Verlag für Jugend und Volk.

A különböző vélemények, iskolapolitikai pártprogrammok összeegyeztetését, egységes törvénytervezet létrehozását célzó, a közoktatásügyi miniszterium által egybehívott értekezletek nem vezettek eredményre. Az immár bonyolult kérdés megoldása nem is volt sürgető, hiszen Ausztria a békekötés következtében állásukat veszített tanítóit sem tudta elhelyezni, a tanítóképző-intézetek tulajdonképpen nem létező szükségletet elégítettek ki, sőt még reménység sem volt arra, hogy a helyzet változzék, hogy éveken belül tanítói állás ujjonnan való betöltéséről legyen szó. A tanítóképzés reformja a politikai pártok intranzigens állásfoglalása miatt holtpontra jutott.

A bécsi reformerek és az őket követő szociáldemokrata magisztrátus is egyelőre lemondott arról, hogy az egyetemi tanítóképzést országos törvényhozás útján megvalósítsa, élt azonban az államszövetségi alkotmányban az egyes szövetségi államoknak biztosított azon jogával, hogy a saját tanítói kiképzéséről maga gondoskodhatik. És gondoskodott is Bécs városa, mihelyt közeledni látta azt az időt, amely elemi iskoláiban új tanítók alkalmazását lehetővé tette. 1925-ben valószínűleg látszott, hogy két év múlva, tehát az 1927—28. iskolai évben új tanítók alkalmazására is sor kerül, a menekült tanítók már mind elhelyezkedtek. A bécsi iskolaszék véleménye szerint ez új állásokra a tanítóképző-intézetek kibocsátott tanítói nem alkalmazhatók. Az új tanterv követelményeinek nem elegendő készülségük miatt nem tudnának megfelelni, nem beszélve arról, hogy jórésük tanulmányaik elvégzése után a tanítói pályával sok esetben ellentétes pályán helyezkedve el, elméleti és gyakorlati készülségük hiányossága csak fokozódott. A bécsi községtanács az iskolaszék javaslatára az 1923-ban bécsi elemi iskolai tanítók továbbképzésére és átképzésére felállított Pedagógiai Intézet keretében megszervezte főiskolai jellegű, kétévfolyamú tanítóképző tanfolyamát. E tanítóképző főiskolára való felvétel feltétele a középiskola elvégzését tanúsító érettségi bizonyítvány, vagy pedig a tanítóképző-intézetekben szerzett tanítói oklevél. Az utóbbi képesítésű jelöltek azonban tanítóképző főiskolai tanulmányaik alatt kötelesek érettségi vizsgálatot tenni, hogy az egyetemen középiskolai érettségi bizonyítvány nélkül, tehát rendkívül hallgatói minőségben eltöltött fél éveik egyetemi tanulmányaik tovább folytatása esetén beszámíttassanak. Viszont a középiskolai érettségi bizonyítvány alapján felvett hallgatók tanítóképesítő-vizsgálatot tesznek, ugyancsak tanítóképző-főiskolai tanulmányaik idején, mert az érvényben levő 1869-ben hozott népiskolai törvény alapján tanítókul csak olyan egyének alkalmazhatók, akik e törvényben körülírt vizsgálatokat letették. Az újabb (1923) birodalmi törvényekben az egyes szövetségi államoknak biztosított iskolaautonómiaja megengedi azonban, hogy Bécs, mint szövetségi állam, tanítói alkalmazásánál a tanítói oklevél mellett magasabb képesítést írjon elő, sőt az országos törvényekben körülírt képző-intézetektől eltérő szervezet útján a magasabb képzésről

gondoskodják. Hasonló e helyzet hazai felekezeti iskoláinknak az állami tantervhez való viszonyához: többet szabad tanítaniok, de kevesebbet nem az állami tantervekben megállapított mértéknél. Az érettségi bizonyítvány és a tanítói oklevél magában véve azonban a felvételtkézők nagyszáma miatt nem elegendő a felvételre. A jelentkezők között erős szelekciót gyakorol a főiskola vezetősége. Az egészségi, ének-zenei vizsgálat mellett egyik bevált módja a szelektálásnak, hogy a folyamodók szabadon választott témájú házi írásbeli érettségi, illetőleg képesítővizsgálati dolgozataikat is benyújtják és a felvevő bizottság témaválasztásából, a kidolgozásból is igyekszik a jelöltek tanítói pályára való alkalmasságát megállapítani. A bécsi magisztrátus és az ennek kebeléből alakított iskolaszék és a főiskola vezetősége politikai pártállására és világnézetére való tekintettel, azt hiszem, nem vétünk az igazság ellen, ha feltesszük, hogy e dolgozatok elbírálása főképen világnézeti szempontból történik.

A főiskolai tanítóképző tanfolyam tanulmányi rendje a következő:

A két éves tanulmányi idő az egyetemi rend szerint négy szemeszterből áll. A képzés az egyetemen és a Pedagógiai Intézetben, illetőleg a tanítóképző főiskolán történik.

A tanfolyam tárgyai: *Filozófia*: az újabb filozófia története bevezető áttekintéssel az antik filozófiára 4 óra; bevezetés a filozófiába (ethika, logika és ismeretelmélet, esztétika) 2 óra; szociológia 2 óra; filozófiai szeminárium 2 óra; összesen 10 óra.

Lélektan: általános lélektan 3 óra; kísérleti lélektan 2 óra; gyermektanulmány 3 óra; az ifjúság elmekörtana 2 óra; lélektani gyakorlatok 6 óra; összesen 16 óra.

Segéd tudományok: az ember testi fejlődése, különösen az ifjúkorban 2 óra; egészségtan 1 óra; az ifjúság gondozása 1 óra; gyógypedagógiai intézmények 2 óra; általános közjog és osztrák közjog 2 óra; osztrák iskolaszervezetan 2 óra; közgazdaságtan 2 óra; összesen 12 óra.

Neveléstudomány: általános neveléstan 3 óra; általános oktatástan 3 óra; neveléstörténet 6 óra; neveléstudományi szeminárium 4 óra; a jelenkor oktatásügye, különös tekintettel a jelenkor pedagógiai irányaira 3 óra; népiskolai módszertan a népiskolai tantervi anyag feldolgozásával 25 óra; tanítási gyakorlatok (hospitálás, próbatanítás, híralat) 25 óra; összesen 69 óra.

Szabadon választott szaktudomány a népiskola tantervi körének tudományos, művészeti vagy technikai köréből (a zene és kézimunka is) legkevesebb 20 óra.

Testnevelés 3 óra.

A tanulmányi terv tehát 150 órát ír elő (74 óra elmélet, 28 óra szemináriumi gyakorlatok, 25 óra tanítási gyakorlatok és 3 óra testnevelés). Ez órák a négy szemeszterben aránylagosan oszlanak el. E tanulmányi terv központi tárgya a neveléstudomány és segéd tudományai, e tárgyakat az egyetemen hallgatják a jelöltek. Ugyancsak az egyetemen nyerik kiképzésüket a szabadon válasz-

tott, a népiskola tantervi anyagával vonatkozásban álló szaktudományból is, ellenben művészeti tárgyak, zene, rajz és a kézimunka tanítása a főiskolán történik. A főiskola gondoskodik a jelöltek gyakorlati kiképzéséről. 12 osztályú gyakorló-iskola áll e célból rendelkezésére. Növendékei azonban nem válogatott anyag, a gyakorló-iskola Bécs egyik kerületi iskolája, így hű képe egy nagyváros népiskolája testi, szellemi és szociális összetettségének. A gyakorló-iskola négy osztályú (a jelöltek is az elemi iskola alsó tagozatára, grundschule, képezetnek), minden osztálya azonban három szakaszú: egy fiú, egy leány és egy koedukációs szakasz. Van szakasza a szellemileg elmaradottabb gyermekek számára (L osztály) és külön csoportokat szervez a rajzban és zenében különösebb tehetséggel megáldott gyermekek számára. A *Pedagógiai Intézet*, illetőleg az ennek keretében működő tanítóképző főiskola a való életet, a népiskola minden meglévő típusát óhajtja szemléltetni hallgatóinak. A gyakorlati kiképzés szolgálatában állanak a gyakorló-iskolákon kívül Bécs ú. n. kísérleti iskolái is, mintegy 500 osztállyal.

A gyakorlati kiképzés a rendszeres hospitálással már az I. évfolyamon kezdődik. A jelölt maga választja ki a Pedagógiai Intézet gyakorló-iskolája és a kísérleti iskolák közül az iskolát, az osztályt, amelyben rendszeresen hospitálni fog. A választásban egyéniségének megfelelő tanítói mintaképet keres. A pszichológiai típustant a bécsi népiskolai pedagógia szabályozó elvül fogadja el, a tanítók típusok szerint ugyanis más és más nevelői és tanítói eljárást tanúsítanak. Van tekintélytanító, aki tekintélyével fegyelmez és tanít, van demokratikus típus, aki pajtáskodik tanítványával, van atyáskodó, anyáskodó nevelő és a típusok még egész sora. Herbart iskolája ideált állít a tanítók elé, egyöntetű nevelői és tanítói munkát kíván minden tanítótól. A bécsi iskola ellenben a típusok sokféleségén át minden céltudatos, lélektanilag indokolható eljárást jogosultnak tart. Ellensége a sémának, hive a tanítói szabadságnak, a saját kezdeményezésnek. A jelölt a második évben a választott típus-mintakép mellett működik, az első félévben már félnapos próbatanításokat végez, a második félévben hosszabb ideig, egyfolytában vezeti az osztályt és végzi az osztálytanító minden nevelő, tanító és adminisztratív feladatát.

A főiskolai tanítóképző tanfolyamot vizsgálat zárja be. E vizsgálat írásbeli, szóbeli és gyakorlati részből áll. Az írásbeli házi dolgozat a neveléstudomány köréből, a szóbeli vizsgálat fő-tárgya a neveléstudomány, ennek általános és népiskolai része, melléktárgya a lélektan, vagy e helyett filozófia, szociológia vagy közjog. A vizsgálat gyakorlati része a jelölt próbatanítása a vizsgálobizottság előtt, amelynek tagja azon osztálytanító is, akinek iskolájában a jelölt működött és a próbatanítást is tartotta. E képesítő vizsgálatokra azonban csak olyan jelöltek bocsáthatók, akik a négy szemeszterben összesen legalább 6 tárgyból sikerrel kollokváltak, ú. m. a filozófiából, pszichológiából, egy segéd-tudo-

mányból, általános neveléstudományból, módszertanból és a szabadválasztású szaktudományból.²

A főiskola hallgatóinak száma 50—60 évfolyamonként, az oklevelet nyert jelölteknek azonban csak kisebb százalékát tudja Bécs városa tanítóként alkalmazni. A többi szövetséges államok nagyobbára keresztényszocialista vezetősége pedig nem alkalmazza a szocialista vezetés alatt álló Bécs és tanítói akadémiaja neveltjeit. Bécs nagy áldozattal tartja fenn tanítóképző-főiskoláját. A jelöltek kiképzése ingyenes, tandíjat nem fizetnek, sőt a két évfolyam hallgatói közül 70 évi 420 schilling ösztöndíjat is élvez.

A tanítóképző főiskola első képesítő vizsgálatát 1927-ben tartotta, a várakozásnak és a magas színvonalú tanulmányi tervnek, gondos képzésnek megfelelően fényes eredménnyel. A főiskola eredményes munkája szintén hozzájárult ahhoz, hogy a szövetségi kormány a tanítóképzés országos reformálását ismét napirendre tűzte.

1927-ben kiadta a közoktatásügyi miniszterium *Richtlinien zur Reform der Lehrerbildung* címen a tanítóképzés országos szabályozását célzó törvénytervezetét.³ A tervezet elveti a népiszkolai tanítóság két kardinalis követelését: a középiskolai előképzettséget és a főiskolai, illetőleg egyetemi tanítóképzést. A népiszkolai tanítóképzés 6 évfolyamú tanítóképző-intézetben történék, amely 2 tagozatból áll. Alsó négyosztálya középiskolajellegű, általános műveltséget ad, 2 évfolyamú felsőtagozata pedig a tulajdonképeni szakképzés szolgálatában áll. A pedagógiai elméleti és gyakorlati előkészület mellett a javaslat a jelöltektől három szaktudományban, az ú. n. választott szaktárgyakban is beható tanulmányt, elmélyedést kíván. E szaktudományok úgy választandók, hogy benső összefüggésük által bizonyos művelődési centrumot képezzenek, amely a jelölteknek egyrésztől tárgyi tudást biztosít, másrésztől az elme iskolázásának, a tudományos gondolkozás kifejlődésének is hatékony eszköze legyen. A 6 évfolyamú képzést befejező vizsgálat népiszkolai tanítói pályára jogosít (alsó tagozat), de elvileg jogosít az egyetemre való felvitelre is. E meghosszabbított tanítóképzés tehát nem is egészen egyenlőjogú a középiskolával, mert az egyetemi tanulmányokra való elvi jogosítása úgyis értelmezhető, hogy a 6 évfolyamú tanítóképző-intézetet végzett tanító előtt csak felvételi, különbözeti vizsgálatok után nyílnak meg az egyetem kapui. A tanítók régi álmára, a főiskolai tanítóképzésre, a javaslatban körvonalozott tanítóképzés csak nevével: tanítóképző főiskola, lehrerakademie, emlékeztetett.

A radikális politikai pártok, az elemi iskolai tanítók nagy

² *Die Wirksamkeit des Stadtschulrates für Wien während des Schuljahres 1925/26*. II. Amtlicher Bericht. Erstattet von Otto Glöckel geschäftsführendem 2. Präsidenten des Stadtschulrates für Wien. Selbstverlag des Stadtschulrates, 53—65. oldal.

³ H. Fischl: *Wesen und Werden der Schulreform in Österreich*. Wien-Leipzig. Deutscher Verlag für Jugend und Volk.

többsége e tervezetet még a tárgyalás alapjául sem voltak hajlandók elfogadni. Sőt ellene volt a felekezeti (római katolikus) tanítóság is, amely a javaslattal való elégedetlenségének hallgatásával adott kifejezést. A tervezet törvényerőre emelkedéséhez a szövetségi alkotmány szerint a parlament kétharmad többsége szükséges, e többség megnyerése a szakkörök és a politikai pártok nyilatkozatai alapján nem volt remélhető. A kormány a tanítóképzés törvényhozás útján való reformálását ismét levette napirendről, noha a bécsi pedagógiai főiskola megszervezésével e reformálás valóban aktuálissá vált.

A reformálás szükségessége indította a közoktatásügyi minisztert a tanítóképzésnek rendeleti úton történő rendezésére. Az 1928-ban kiadott rendelet az országos törvények által megállapított kereteken belül igyekszik a fogyatékoság megszüntetésére, az eddiginél kielégítőbb átmeneti állapotok megteremtésére.

Az osztrák tanítóképzés ma ötévfolyamú, a nyolcosztályú népiskolára, illetőleg a középiskola négy alsó osztályára épül. Első évfolyama ú. n. előkészítő osztály (Vorbereitungsklasse), amelynek feladata, hogy a különböző iskolatípusokból felvett heterogén tanulmányanyagot homogénné, a tanítóképzésre alkalmassá tegye. Ez az ötévfolyamú tanítóképző-intézet inkább középiskola, mint tanítóképző szakiskola. A kettő közötti különbség csupán annyi, hogy a tanítóképző a 2 utolsó évfolyamon pedagógiai tárgyakat is tanít, gyakorlati kiképzést is ad, nagyobb súlyt helyez a művészeti tárgyak tanítására, mint a középiskola. E különbségektől eltekintve, művelési anyaga mennyiség és minőség tekintetében azonos a középiskoláéval, közelebbről az osztrák reál-gimnázium C típusával.

Az osztrák tanítóképző-intézet óraterve:

Tantárgyak	Előkészítő osztály	I.	II.	III.	IV.
Vallás	2	2	2	2	2
Neveléstudomány	—	—	—	4	7
Német nyelv	5	5	4	4	4
Földrajz	2	2	2	1	1
Történelem	2	2	3	2	2
Számтан, mértan	5	4	4	5	4
Természetrájz	2	2	2	2	1
Természettan	2	—	3	3	3
Szépírás	1	—	—	—	—
Szabadkézi rajz	2	2	2	2	1
Ének és zeneelmélet	1	1	1	1	1
Kézimunka	2	2	2	2	1
Torna	3	3	3	3	3
Angol nyelv	—	5	4	4	3
Latin nyelv	4	4	3	2	2
Hegedű vagy zongora	1	1	1	1	1
Gyorsírás	2	1	—	—	—
Heti összóraszám	36	36	36	36	36

Tudomásom szerint nincs Európában középfokú iskola, amely ily megdöbbentően magas heti óraszámmal merné terhelni tanulóit. Valóságos merénylet a fejlődő szervezet, különösen a jövődő anyák ellen mindennap 8—2 óráig, tehát 6 órán át egy helyben ülést, zárt helyen való tartózkodást kívánni, nem beszélve ilyen hosszas iskolai munka idegrendszeri felörlő és romboló hatásáról. Ha elgondoljuk, hogy a modern iskolai élet egyesületekben való tevékeny részvételt is kíván a növendékektől, hogy a délelőtti munkával elcsigázott tanulókra több órát igénybevevő házi feladat is vár, legalább is érthetetlen előttünk, hogy a testi munkás egészségét a nyolcórás munkaidő szigorú betartásával is annyira védő Ausztria, a testi-lelki fejlődés szempontjából legfontosabb életkorban lévő s éppen testi-lelki egészséget feltételező életpályára készülő tanulókat ily abnormis szellemi munkára kötelezi. A magas óraszámot, a hosszas szellemi munka fáradtságát nem ellensúlyozza az óraközi üdítő szünet, amely 9 órakor, 11 órakor 5 perc, 10 és 12 órakor 20 perc, 1 órakor 10 perc. Az intenzív testi nevelés a heti 3 tornaórán kívül gyakori kirándulásokkal és korcsolyázással sem elegendő ily nagyfokú túlterhelés ellensúlyozására. Ha tekintetbe vesszük, hogy e sportszerű elfoglaltság délután folyik, tehát pihenési idejétől fosztja meg a növendéket, hogy a délutánokat a zene-gyakorló órák is terhelik, amelyeket a túlnyomóan künnlakó növendékek jórésze az intézetben végez, meg kell állapítanunk, hogy az osztrák tanító- és tanítónövendékek élete mozszerű háj-szához hasonló.

E magas óraszám a tantervkészítők azon törekvésére vezethető vissza, hogy az általános műveltség tekintetében a középiskola színvonalát tartották szem előtt és művelési anyagát teljes egészében vették át. E középiskolát aztán még megterhelték a tanítóképzés feladatával is, a korszerű követelményeknek azonban e tekintetben is eleget akartak tenni. Így jött létre e monstrum-szervezet, az osztrák tanítóképző, amely a pedagógiai képzés többletével terhelten nem egyenlő körülmények között veszi fel a versenyt a középiskolával, tehát a középiskola feladatát sem tudja megoldani, viszont túltengő középiskolai tendenciája miatt szakképzése fogyatékos. Az osztrák iskolaszervezet méltányolja is a tanítóképző-intézetek inkább középiskola jellegű azzal az intézkedésével, hogy a képző-intézetek végzett növendékei csak 3, középiskolai típusok szerint különböző tárgyból különbözőzeti érettségi vizsgálatokkal középiskolai érettségi bizonyítványhoz jutnak.

Az osztrák tanítóképzőt a magyartól a latin nyelv tanítása különbözteti meg a legélesebben, amelynek tanítóképzőkben való tanítása pedig mind az anyagi, mind az alaki képzés szempontjából nehezen indokolható. A modern nemzetek irodalma felszívta az antik irodalom eszmei tartalmát, az elme iskolázására is a modern nyelvek époly alkalmasak, mint a latin nyelv. A gyakorlati szempont, amely szakiskolában nagyobb jelentőségű, mint

középiskolában, egyenesen ellentmond a latin nyelv tanítóképző-szakiskolában tanításának: a latin nyelv és irodalom tárgyi ismereteire nincs szüksége a népiskolai tanítónak. Az egyetemi képzés sürgető bécsi reformbizottság is latinmentes középiskolára (deutsche oberschule) kívánta építeni az egyetemi tanítóképzést mint a nemzeti műveltséget legteljesebben nyújtó középiskola-típusra.

A latin minden évfolyamon rendes tantárgy, az előkészítő osztályban és az I. oszt.-ban 4—4, a II. oszt.-ban 5, a III—IV. oszt.-ban 2—2 órával. Ily aránylag csekély óraszám mellett a tanterv magas követelményeket állít fel, az utolsó évfolyam Liviust, Sallustius, Tacitust tárgyalja. A latin tananyag azonos az osztrák reformreálgimnáziuméval, amely szintén csak négy éven át tanítja e nyelvet.

Lényegesen magasabb a modern idegen nyelv óraszámja, mint nálunk. Az előkészítő osztályban nincs ugyan modern idegen nyelv, amely indokolatlan, hiszen minden típusú középiskola már alsó osztályaiban is tanít modern nyelvet, sőt az elemi iskola felső tagozatának A) szakasza is. E hiányt pótolja a tanterv azzal, hogy az I. osztályban 5, a II. és III. oszt.-ban 4—4, a IV. oszt.-ban 5 órát ír elő. Kétségtelen, hogy a német tanítónak kevésbbé van szüksége modern idegen nyelvre, mint a magyarnak, sőt gyakorlati szempontból egyáltalában nincs, hiszen a pedagógiában a németek fölényesen dominálnak. És mégis magasabb óraszámban tanítja az osztrák tanítóképző az angolt, mint mi a németet. Heti 2 óra nálunk modern nyelv tanítására, bizony nem elegendő; e tárgy tantervi célját ily csekély órással nem lehet megvalósítani és a formális képzés szempontjából sem érhető el az idegen nyelv tanításával járó haszon.

A modern nyelvek mellett mind az anyagi, mind az alaki képzés szempontjából a latin nyelvnek versenytársa a mennyiségben. E tárgy az osztrák tantervben vezető szerephez is jut az előkészítő osztályban 5, az I—II. oszt.-ban 4—4, a III. oszt.-ban 5, a IV. oszt.-ban 4 heti órással. Tantervi anyaga azonos a középiskola anyagával. Az előkészítő osztályban aritmetikából: algebrai műveletek, egyenletek, azok grafikus ábrázolása; geometriából: planimetria; az I. oszt.-ban aritmetikából: több ismeretlenű egyenletek, gyökvonás, exponenciális egyenletek, irracionális, komplex és imaginárius számok; geometriából: területszámítás, köbtartalom, kocka, hasáb, henger, geometriai testek ábrázolása; a II. oszt.-ban aritmetikából: logaritmus, másodfokú egyenletek egy és több ismeretlennel, irracionális, imaginárius és komplex számok másodfokú egyenlettel; geometriából: piramis, a gömb felszíne és köbtartalma, polyaeder, szögmértan; a III. oszt.-ban aritmetikából számtani sor, geometriai sor, kamatos-kamat számítás; geometriából: trigonometria, ennek felhasználása a planimetriában, stereometriában, a földmérésre, földrajzra, csillagászatra; analitika: egyenes és kör; a IV. oszt.-ban aritmetikából: kombináció, valószínűségi számítás,

életbiztosítási számítások, differenciál-integralszámítás; geometriából: gömbháromszög-tan; a tanítóképző mennyiség-tani anyagának összefoglalása; a mennyiség-tan tanításának metodikája.

Ha a mennyiség-tani tantervi anyagot a miennkel összevetjük, meg kell állapítanunk, hogy a mi mennyiség-tani oktatásunk az osztrákhöz képest alacsony színvonalú. Mennyiség-tani tantervünk valószínűleg azzal az előfeltétellel készült, hogy a közép-fokú iskolák 4 alsó osztályát végzett növendékei közönséges számokkal sem tudnak szorozni, osztani, hogy mértant sohasem tanultak. Tehát a mennyiség-tant elülről, csaknem a számok írásánál kell kezdeni. Az algebráról, amely pedig az elme iskolázására kiváltképpen alkalmas, minimális anyagot ír elő, ragaszkodik a közvéleménynek a tanítóképző ifjúsággal kapcsolatban a logaritmusról vallott felfogásához. Nem írja elő pld. a trigonometriát, az algebra legszebb részét, amely különösen alkalmas arra, hogy a mennyiség-tant még a gyengébb tehetségekkel is megkedveltesse. Ugy jár el, mint az olyan zenetanító, aki csak hangjegyeket és gyakorlatokat tanít, de darabot, melódiát nem. Az algebra valóban elmeképző anyagát mellőzi, ellenben előír ötvényszámítást, amire semmi szükség nincs, általában véve olyan számításokat, amelyeket növendékeink a közép-fokú iskolában már betanultak, olyan kamatszámítást, amelyet a gyakorlati élet nem ismer. A gyakorlati szempontból felesleges anyag a formális képzés szempontjából is csaknem értéktelen. Hibás premisszákon épített mennyiség-tani tantervünk következtében e tantárgy a mi tanításunkban nem tölti be azt a szerepet, amelyre elsőrenden alkalmas: a formális képzés szempontjából csekély értéket jelent. Pedig szinte egyetlen tantárgyunk, amelyet az elme érlelésére, a gondolkodás fejlesztésére különösebben felhasználhatnánk.

A mai osztrák közép-fokú oktatás természettudományi irányának megfelelően nagy súlyt helyez az osztrák tanítóképző a természettudományokra. A természet-tant az I. osztály kivételével minden osztályban tanítja. Az előkészítő osztály tananyaga e tárgy-ból: molekuláris erők hatása, hőtan, elektrostatika; a II. oszt.-ban vegytan; a III. oszt.-ban mechanika, hydromechanika, aeromechanika, asztronómia, akusztika; a IV. oszt.-ban elektrodinamika, fénytán. A természet-tan heti összóraszámja 11.

A természet-trajz minden osztály tárgya: az előkészítő osztályban növénytan; az I. oszt.-ban állattan; II. oszt.-ban ásványtan; a III. oszt.-ban testtan és egészség-tan, geológia, élettan; IV. oszt.-ban a természet-trajz rendszeres összefoglalása, tanításának módszertana. Összóraszámja 9.

Érdekes és nagyon indokolt a tanterv azon eljárása, hogy az egészség-tant a test-tannal kapcsolja és a III. osztályban írja elő, amikor a növendékek már növénytant és állattant tanultak, tehát biológiailag már iskolázottak, így az emberi test részeinek, funkcióinak megismerése lényegesen könnyebb. Az is helyes lehet, hogy a testtan és egészség-tan egy tantárgy, így szinte kizárt dolog,

hogy a növendék csupán az emberi test strukturális leírását tanulja meg. Ilyen kapcsolat mellett a természettudományi, a biológiai szempont lesz a tárgyalás irányító szempontja. A testtannak és egészséggtannak természettudományi tárgyak közé sorozásával is jelezni óhajtja a tanterv e tantárgy természettudományi jellegét.

A földrajz, tekintettel e tantárgynak a népiskolai tantervben való koncentrikus helyzetére, nagy megbecsülésben részesül, minden osztály tantárgya, összóraszámja 8.

Mostohán bánik el a tanterv a pedagógiai tárgyakkal: a III. osztályban 4, a IV. osztályban 7 óraszámot juttat a szaktárgyaknak. A III. osztály 4 pedagógiai órájából azonban csak 2, a IV. osztály 7 órájából csak 3 elméleti óra, a fennmaradó óraszámok a III. osztályban 2, a IV. oszt.-ban 4, a gyakorlati kiképzés célját szolgálják. A III. oszt. pedagógiai tananyaga: oktatástan és módszertan a szükséges pszichológiai alapvetéssel; az osztrák közoktatás szervezete, tantervek és rendeletek; logika. A IV. osztály anyaga: neveléstan pszichológiai alapvetéssel az I. félévben, a II. félévben a pedagógia vezető eszméi, a jelenkori pedagógiai elméletek és irányok beható ismerete. E zsúfolt tanterv végrehajtása ily csekély óraszám mellett megoldhatatlan probléma elé állítja a legkiválóbb szakembert is. Legfeltűnőbb a tanterv azon fogyatékkossága, hogy lélektant egyáltalában nem ír elő, viszont a pedagógiai tárgyakkal pszichológiai alapvetést kíván. Ilyen tanterv eredménye csak az lehet, hogy a növendékek a neveléstudományt csak madártávlatból ismerhetik s pedagógiai gondolkozásra aligha tehetnek szert. Ilyen tanítóképzésről joggal állapítja meg a bécsi reformbizottság, hogy csak kétes értékű tanítási technikát ad, de nem nevel munkáját tudatosan végző tanítókat: az ilyen elméleti készültséggel bíró tanítók didaktikai receptek szerint tanítanak.

A gyakorlati kiképzés csekély óraszámát, a III. osztályban 2, a IV. osztályban 4, ugyesen használja fel az osztrák tanítóképző. Gyakorló iskolája ugyanis 4 osztályú, a gyakorlati kiképzés szolgálatában áll még egy óvoda is. Tehát tulajdonképpen 5 tanerős 5 osztályú gyakorló-iskola áll a gyakorlati kiképzés szolgálatában. A negyvenes létszámú évfolyamok 8—8 tagú munkaközösségre oszlanak. A III. osztály 40 tanulója ötös csoportokban hospitál a gyakorló iskola 5 osztályában, minden órán más és más osztályban. A III. oszt. gyakorlati kiképzésre szánt 2 órája csak hospitálásra és a szerzett tapasztalatok megbeszélésére fordíttatik. A III. oszt. növendékei nem tanítanak. A IV. osztályban a gyakorlati kiképzésre rendelt 4 órából három tanítás, 1 előkészítés és bírálat. A három tanítási óra három egymásután következő óra. Öt tanerős gyakorló-iskola, tehát 5 gyakorló iskola van, minden gyakorló iskolára egy munkaközösség, 8 növendék esik. A tanítási gyakorlat óráin (pl. pénteken 9—12) minden csoport, munkaközösség minden tagja, tehát 8 növendék tanít. A tanításokon csak a gyakorló iskolai tanítók vannak jelen, ők vezetik a gyakorlati kiképzést a pedagógia tanárának irányítása mellett, aki azonban az I.

félévben nincs jelen a tanításokon, a II. félévben csak az év vége felé, amikor is a próbatanításoknak vizsgaszzerű jellege van. Ez utóbbi tanításokon egy-egy szaktanár is résztvesz.

Az előkészítés és bírálat egy óráján a gyakorló-iskolai tanító elnöklésével minden csoport, minden munkaközösség megbeszéli a következő heti tanítási gyakorlat tantervi anyagát és módszeres kezelését. Az idő rövidegére való tekintettel az előkészítés csak nagy körvonalakban mozog, részletekre nem terjed ki, hiszen ez órán az előző heti tanításokat is meg kell bírálni, ami szintén csak nagy általánosságban történik. Ez előkészítés után a munkaközösség együttesen tárgyalja meg és dolgozza ki a tanítás anyagát. A kidolgozás azonban legfeljebb csak vázlatkészítés, a tanítások olyan kidolgozásáról és megtanulásáról, mint nálunk, nem lehet szó. A tanítást ugyanis megkezdi a munkaközösség egyik tagja, más és más tanuló folytatja, a gyakorló-iskola vezetőjének felszólítására, tekintet nélkül arra, hogy az előző tanító egy egység tanítását befejezte-e. Pld.: az egyik növendék elmondta a mesét, az elmondás és értékesítés már egy másik tanító feladata; számtanból egy növendék elvégezte az indukciót, a másik az elvonást végzi. Ilyen eljárás invenciót kíván, önállóságot, a gyermek feleleteihez való alkalmazkodást, tehát pedagógiai vénát, határozott tanítói tehetséget. A bírálat, mint említettem, csak nagyon szűkszavú lehet, nagyobbára nem is az előkészítés és bírálat óráján, hanem a tanítási gyakorlat tízperceiben történik, tehát inkább megjegyzés-észrevétel jellegű. A munkaközösségek, csoportok időnként váltják egymást, hogy az óvodában és a gyakorló-iskolák minden osztályában, tehát minden gyakorló-iskolában tanítsanak, sokoldalú gyakorlatra tegyenek szert.

E gyakorlati kiképzés nagy előnye a miénkkel szemben, hogy az utolsó évfolyam minden növendéke minden héten tanít. Előnye az is, hogy óvoda is áll rendelkezésre, amely a gyermek és így a tanítói pálya megkedveltetésére, a gyermekkel való bánásmód elsajátítására különösen alkalmas. Előnyéül tudom be azt is, hogy nagyobb önállóságra nevel, a részleteket mellőző előkészítés önállóbb előkészületre készíti a tanulót. Hátránya azonban a bírálat fogyatékosága, a tanítások didaktikai tanulságainak levonására nincs mód és alkalom.

Jelen voltam az egyik bécsi állami tanítónőképző-intézet tanítási gyakorlatán. A növendékek, noha csak másfélhavi gyakorlatuk volt, ügyesen, bátran mozogtak s a háromórás tanítás minden nagyobb zökkenő és a módszeres eljárás súlyosabb sérelme nélkül folyt le. A tanító növendékek értelmes, szép beszédét, nyájas közvetlenségét külön is ki kell emelnem.

Ime, vázlatosan ismertettem az osztrák tanítóképzés szerveit, a főiskolai és a szakiskolajellegű tanítóképzést. Az utóbbi ismertetésénél főképpen azon különbségekre mutattam rá, amelyek az osztrák képzést a miénktől elválasztják, a külső kereteket illetőleg ugyanis az osztrák tanítóképzés rokon a miénkkel: szintén ötévfolyamú; az összeomlás utáni sorsa is hasonló a miénkhez.

Reformálása ez időtől — hol hivatalosan, hol nem hivatalosan — folyamatban van. Hatévfolymúra tervezték, de csak ötévfolyamú lett, gyökeres reformra gondoltak, de megelégedtek a régi szervezet tatarozásával, új tárgyak bevezetésével, a régiéek óraszámának emelésével vagy csökkentésével.

Az osztrák népiskolai tanítóképzés mai kettőssége (főiskola és szakiskola) átmeneti állapotnak tekinthető, a tanítóképzés egységes megszervezése az osztrák szövetségi államok államegysége szempontjából is mielőbb megvalósítandó követelmény.

Ugy a tanítóképző főiskola, mint a tanítóképző-intézetek csak az elemi iskola I—IV. osztályára (alsótagozat) képesítenek. A felső tagozatban (Hauptschule) csak olyan elemi iskolai tanítók alkalmazhatók, akik e tagozatban való tanításra jogosító vizsgálatot letették. A felső tagozatnak nincs külön tanítóképző szerve.

Dr. Papp Ferenc.

EGYESÜLETI ÉLET.

Emlékirat a nemzeti lobogó kitűzése ügyében.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk! Nagyméltóságodnak 640—05—85/1929. sz. rendelete, mely az ifjúság nemzeti érzésének fejlesztése céljából az ifjúságnak a nemzeti lobogó iránti tisztelete nyilvánításáról intézkedik, arról tanuskodik, hogy Nagyméltóságod bölcsen felismerte az érzések nevelése szempontjából a külső megnyilatkozás jelentőségét.

Sajnos, nálunk a világháború után bekövetkezett nemzetietlen irányzat elkobozta a haza testét és lelkét szimbolizáló háromszínű lobogót és helyébe új jelképet tett. Az elkobzott lobogókat még nem pótolták, ennek következménye, hogy hazafias ünnepeink alkalmával még a főbb útvonalakon is gyéren látni nemzeti lobogókat a házakon. Az iskola szinte magára marad ünnepélyével és tanításával, az utca képe nem erősíti, nem egészíti ki hatását.

Az iskola nemzetnevelő tevékenységének támogatása céljából mély tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat, méltóztassék a belügyminiszter Úr Ónagyméltóságánál oly rendelet kiadását szorgalmazni, amely kötelezi a háztulajdonosokat hazafias ünnepek alkalmával a nemzeti lobogó kitűzésére.

Budapest, 1950. június 2-án.

Legmélyebb tisztelettel

Párvy Endre elnök.

Woyciechowskyné dr. Lajos Mária főtitkár.

Emlékirat az állami tanító- és tanítónőképző-intézeti növendékek élelmezési díjának emelése tárgyában.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk! A Tanítóképző Intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete, 1950. év április 7-én tartott választ-

Sarudy Ottó

kir. főigazgató, egyesületünk tiszteletbeli tagja.

mányi gyűlésének határozata alapján, mely tisztelettel fordul Nagyméltóságodhoz, hogy az állami tanító- és tanítónőképző-intézetek bennlakó növendékeinek az állam által kiutalt ételmezési díját emelni és az egyes intézetekre nézve a helyi viszonyoknak megfelelően megállapítani kegyeskedjék.

A választmány határozatát mely tisztelettel a következőkkel támogatja:

1. Békében egy teljes fizető bennlakó növendék havi 42 K-t fizetett ellátása fejében, az állam pedig 32 K-t utalt ki egy növendék ellátására. Jelenleg havi 50 P-t fizet a növendék, az állam azonban csak 32 P-t utal ki egy-egy növendék ellátására. Összehasonlítva a békebeli 32 K vásárló erejét a jelenlegi 32 P-vel, utóbbi a réginek fele a statisztikai kimutatás indexe szerint. A befizetési díj tehát emelkedett, a kiutalt pedig leszállított, következésképpen a mai magas beszerzési árak mellett a növendékek ételmezésére szánt összeg nem elegendő. Az intézetek a növendékeket éppen abban a korban, mikor serdülésük folyamatban van és a legerősebb táplálkozásra lenne szükségük, néha még a minimumnál is kevesebbel kénytelenek ételmezni. Ezen az állapoton csakis az állam által juttatott ellátási díjak általános emelése segíthet.

2. Az állam által juttatott ellátási díj minden tanítóképzőre nézve egységesen megállapított, ami az egyes vidékek különböző árviszonyai folytán azt vonja maga után, hogy az egyik tanítóképző képtelen növendékeit oly ellátásban részesíteni, mint a másik. Ezen a helytelen állapoton oly módon lehetne segíteni, hogy az egyes tanítóképzők részére különböző, az igazgatók által javasolt és hivatalos árlapok által alátámasztott ellátási díj állapíttatnék meg, azaz az ellátási díjak az egyes tanítóképzőknél a beszerzési körülményekhez és a helyi viszonyokhoz alkalmazkodnának. Ezzel az intézkedéssel elérhető lenne az, hogy az ország minden tanítóképzőjében egyformán kielégítő táplálásban részesüljenek a növendékek.

Mivel az ifjúság a nemzet reménye, rosszul táplált, satnya ifjúságtól pedig nem sokat várhatunk, mely tisztelettel kérjük Nagyméltóságodat ohajunk kegyes meghallgatására és teljesítésére.

Budapest, 1930. június 2-án.

Legmélyebb tisztelettel

Párvy Endre elnök.

Woyciechowskyné dr. Lajos Mária főtítkár.

AKIK ELMENTEK.

Hódinka Ágoston.

Amily csendes, feltűnés nélküli volt halála, olyan csendes volt élete is. Csendességének vonzó hatalmával tudott hódítani az iskolában és a társadalomban is. Az elismerés koszorúját bizonyára megérdemli a zajtalan munkás élet csak úgy, sőt sokszor jobban, mint a lármásan tülekedő. Akik e földi világ haladását előbbre nem mozdítják is, de koruknak mindhalálig színvonalán tudnak maradni, azok iránt is elismeréssel kell lennünk, mert fájdalom, még mindig lesznek olyanok is elegendő, kik saját koruktól messze homályban elmaradtak. A tért nem veszti

győztes csatában a dicsőség Isten után talán a vezéré, de az érdem a harcosoké is. Az emberséges ember annál kezdődik, aki helyt áll azon a téren, ahová rendeltetett s becsülettel dolgozva, jó példát adva, tölti be hivatását és hivatalát. Ilyen volt ő is, aki sikeres tanári pályáját tisztességgel, másokat becsülve és másoktól becsültetve futotta be.

Hódinka Ágoston 1846. május 28-án született Majdánka (Mármaros m.) községben, hol atyja gör. kath. lelkész volt. Heten voltak testvérek. Gimnáziumi tanulmányait Ungvárott és Kassán végezte. 1868-70-ben bölesészetet hallgatott a budapesti tud. egyetemen s aztán házi nevelő lett, 1871-74-ben gimnáziumi segédtanárként Baján működött. 1874-ben ismét házi nevelőséget vállalt, míg 1876. okt. 20-án Sárospatakra, az állami tanítóképzőhöz a mennyiség- és term. tudományok rendes tanárává nevezték ki. Ez időtől fogva 52 éven át vett részt jóra való tanítók nevelésében. Saját kértére az 1908/9. iskolai év elején ment nyugalomba. Csendes, nemes életét 1950. január 27-én fejezte be. Tehát 84 évet élt, mely emberi számítás szerint életkornak nagy idő, nem mindenkinek jut osztályrészül. Azt is tudni kell, hogy az ifjú-, a férfi- és az öregkor nem egyenlő értékű a tanári pálya szempontjából sem. Hódinka Ágoston életének minden korát az iskolának, a társadalomnak, családjának s a tudomány szeretetének szentelte.

Harminc éves elmúlt már, mikor Sárospatakra került. Itt hamar megnősült, első feleségét azonban korán elragadta tőle a halál. A nyolcvanas évek elején másodsorú nősülve, Vargha Lujzával boldog családi életet él. Andrea nevű leányának sok szépet ígérő, bájos serdülő korában, s áldott lelkű feleségének néhány évvel ezelőtt történt elhunytá szívét nagy fájdalommal sújtotta ugyan, de Irén nevű szép, művelt lelkű leányában vigasztalást talált. Családját igazán szerette.

Társadalmi élete is példás volt. Bár a Hegyalján a régebbi időben a borozgatás, a mulatozás sem volt épen ritka, az ilyeneket nem kedvelte. Nemcsak mérsékelni tudta magát, hanem e térről vissza is húzódott.

Életének derűs nyugalomát, az életnek, a munkának, a tudománynak a szeretetét mindvégig megőrizte és ápolta. Mint a régi tanároknak általában (sőt talán a maiaknak is) több és változó tárgyat kellett tanítania. Egyebek mellett tanított pl. németet, gazdaságtant, kézimunkát is. Gyalulni és esztergályozni is egyaránt jól tudott. A kellő ismereteket, ha tanítania kellett, minden téren megszerezte s ezeket tanítványaival megosztani igyekezett.

Tanártársaival szemben buzgó munkatárs, együttérző jóbarát akart is, tudott is lenni. Jutott ideje és jó igyekezete társadalmi munkára is. Hogy példát említsék: a kaszinónak pénztárnoka, a községi iskolaszéknek hosszabb ideig elnöke volt. Mint a református főiskola körében alakult s a multban működésben volt *Sárospataki Irodalmi Kör* tagja, a Zsindely István-féle *Természettan* (népiskolák számára) átdolgozásával is gyarapította érdemeit.

A felszínesnél jóval mélyebb és valóban sokoldalú ismeretekkel rendelkezett. A rutén nyelv ismerete mellett szóban és írásban jól bírta a német és latin nyelvet. Pedagógiai jártasságát német nyelvű eredeti művekből gazdagította. Abban pedig, hogy idősb Plinius nagy művéből fordított, még élete végső alkonyán is örömét találta. A képzőintézeti tanárság egy talpig becsületes, a tudományban gyönyörködő munkás tagját vesztette benne. Legyen áldott emlékezete!

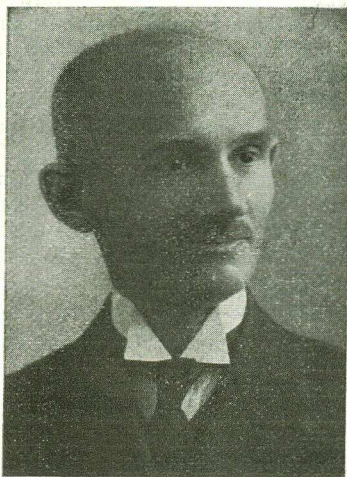
Hodossy Béla.

Bodor Dénes.

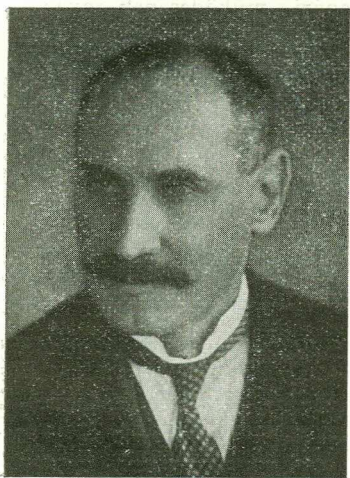
1885. február 17-én Sepsiszentgyörgyön született. A nagyenyedi református kollégium nevelte tanítónak. Működését a királyhelmei népiskolánál kezdte 1904-ben. Megszerezvén a gyakorlóiskolai tanítói képesítést, a sepsiszentgyörgyi állami tanítónőképző-intézethez neveztetett ki gyakorlóiskolai tanítónak. Innen Zilahra, majd az oláh megszállás után Jászberénybe került. Jászberényből helyeztetett át a sárospataki áll. tanítóképzőhöz 1927. szeptember 28-án. Kiváló képességű, igazi mintatanító, jó kollega volt. Szerette a gondjaira bízott gyermekeket. Közöttük érezte a legjobban magát. Egyénisége az iskolában mutatkozott a legértékesebbnek. A sárospataki képzőben tartott szemináriumi gyűlések nélkülözni fogják az ő mindig talpraesett kritikáit.

Irodalmilag is munkálkodott. Csinált Bodrogközi Irkát. Könyvei: *ABC, Előgyakorlatok* (vezérkönyv), *Magyar Nyelvkönyv, Számtani példatár, Hang- és betűethimológia és ABC, Tanácsadó* (vezérkönyv), *Mintatanítások gyűjteménye*. Folklorisztikai dolgozataival és *Hogyan lehet a népet jó könyvre nevelni?* című pályamunkájával díjat nyert.

Temetése május 23-án ment végbe nagy részvét mellett. Koporsójánál Kovács Dezső igazgató az előljáróság és a tanártestület nevében, Molnár Kálmán V. é. tanítónövendék az ifjúság nevében mondott búcsúbeszédet. Legyen áldott emlékezete!

Dr. Nagy József.

Rövid két évig volt közöttünk, örökre elment, de örökre megmarad emlékezetünkben. Sápadt, szenvedő arca ránk világít az örökkévalóság homályából. Okos, kemény feje, amelyen mély redőkben húzódtak meg az átvergődött, küzdelmes évek, — búcsút int felénk. Szemből nagy jóság, őszinte baráti érzés tekint ránk...

1928. január 3-án jelent meg intézetünkben. Fiatalos lendülettel, az őt jellemző nagy akarattal fogott hozzá a tanítóképzés nehéz munkájához. „A tanyai tanítóságra vár a mult sebeinek bekötözése, a mulasztások jóvátétele és a kiengesztelődés szellemének bevitele a lelkekbe... A tanyai népesség nemzetünk, fajmagyarságunk egy tekintélyes és értékes, de évszázadok óta elhanyagolt része, mely szomjúhozza a

haladás termékenyítő esőjét minden téren. A tanya népe szeretettel és

bizalommal várja az ifjú apostolokat...“ — írja egyik cikkében. Ezzel a nemes, nagyszerű meggyőződéssel fogott lelkes munkájához. A kezdeti lendület azonban megtorpant. Gyógyíthatatlan betegség lankasztotta el a cselekvésre feszülő izmos akaratot s a tanári lelkiismeret heroikus küzdelembe szállt a szervezetet őrölő, elsorvasztó betegséggel. Világos, éles eszével önmaga előre megállapította, hogy az életritmus végzetesen, egyre halkul benne, a közelgő vég kikerülhetetlen és mégis újra és újra megjelent tanítani, nevelni katedráján, mert szerette hivatását, szerette tanítványait. Az életet már csak a remény és erős hite tartotta benne. Most is hallom, amint érces hangján betegen, mély áhítattal és meggyőződéssel énekelte-mellettem a zsoltárt: Te benned bízunk eleitől fogva... Hite utolsó óráiban is hűséges, bátorító társa volt, vele tért vissza Teremtőjéhez.

1872. december 15-én Tiszakeresztúron, Ugocsa vármegyében született. Elemi iskolai tanítói oklevelét 1891-ben Máramarosszigeten szerezte meg. Mint lelkes, fajtáját izzón szerető fiatal tanító a dabolci, majd a técsői ref. elemi iskolában tanított. A benne lobogó tudásvágy, amihez szilárd akarat is párosult, nem sokáig engedte a szűkebb tanítói hivatáskörében munkálkodni, utat tört magának fölfelé s hatévi tanítószkodás után már Budapesten van, ahol 1897-ben a nyelv- és történelemtudományból polgári iskolai tanári oklevelet szerez. Működésének egymásután következő állomásai: Ujvidék, Moór, Budafok állami polgáriskolái. Ez alatt lázasan képezi magát. Résztvesz 1907 és 1909-ben a genfi pedagógiai tanfolyamokon, majd a kultuskormány Jénába küldi ki tanulmányait kiegészítésére. Közben elsajátítja a német és francia nyelvet, mert érzi, hogy az emberiség nagy szellemi értékeihez nyelvismeret nélkül nem juthat hozzá. Tanulmányi utazásokat tesz Svájcban, Francia-, Német- és Olaszországban, beutazza a Balkánt. A gazdag impressziók további munkára serkentik s 1911-ben tanítóképző-intézeti tanári képesítést szerez a pedagógiából és filozófiából, majd pedig 1915-ban tanulmányai bevégezésül bölcsész-doktorrá avatják a budapesti egyetemen. Doktori dolgozata *Condillac paedagógiája*. Szorgalmasan dolgozik, gyakran ír pedagógiai cikkeket a *Polgáriiskolai Közlönybe*, a *Magyar Tanítóképzőbe*, a *Magyar Paedagogiába*. 1916-ban mint tanítóképző-intézeti tanár a nyíregyházi áll. tanítóképző-intézetbe kerül, majd a budapesti Tanszermúzeumban dolgozik az 1918-1924. években. Tanári működésének további helyei: Mezőberény, Sárospatak, Pécel. 1928. január 3-tól 1930. május 5-én bekövetkezett haláláig intézetünknek volt tanára.

Fáradhatatlan szorgalommal, mondhatni egész életen át tanult, mert jól tudta, hogy tanítani, igazi példát adni csak az tud, akinek gazdag lelkéből mindig, még akaratlanul is tudás sugárzik a fogékony, ifjú lelkek felé. Apostoli munkájának izzó fajszeretete adja meg alapszínét. Erős meggyőződése volt, hogy a nemzeti újjászületésnek az erkölcsi és kulturális újjászületés a föltétele s ebben a nemzeti munkában a tanítónak az első sorban van a helye. Az újjáteremtő nagy cselekvésnek pedig a magyarság érintetlen, legegészségesebb társadalmi rétegének, a magyar tanyák és falvak földműves és munkás népének a felemeléséből kell kiindulnia.

Őszinte, igaz barát volt, puritán természet, egyenes, szókimondó. Nemes gondolkozású és nagylelkű.

Egész életén át rendíthetetlen hite vezérelte. Ezzel győzedelmeskedett minden akadályon, ezzel tudta elviselni szomorú, tragikus gyötördését, ez tette erőssé utolsó küzdelmében, ez tette könnyebbé megváltását. Bár tudta, hogy betegsége végzetes, mégis az utolsó percig remélt, bízott Istenében. „Zoltán öcsém“ — mondotta szomorúan a Szent István-kórház

udvarában, amikor sikertelen operáció után megtörtén, botra támaszkodva búcsúzó kezemet megszorította — „én mindig bíztam az Istenben . . . bíztam benne eleitől fogva . . . még remélek . . .“

Azóta már fű és virág nőtte be sírhantját az isaszegi temetőben, virágok virulnak ott, hol pihenni tér a megfáradt élet. A temető, amelynek némaságát gyászunk, fájdalunk sírása verte fel, ismét elcsendesedett. Fájdalunk elül, kedves halottunkat elbocsátjuk, mert az élet életre és munkára hív. Évről-évre azonban halottak napján kigyulladnak lelkiünkben a kegyeletes megemlékezés lángjai, könnytől harmatos gondolatvirágaink fogják borítani süppedő sírját, korhadó keresztjét, fájó emlékezésünk csendben, gyászban végigszáll ott, hol halálos ölelésben gazdag, küzdelmes élet némult el, hol örök csöndben hallgatnak a holtak.

Rozsondai Zoltán.

IRODALOM.

Fekete János: *Népiskolai módszertan.* (Szerző kiadása.) Pécs, 1950. Dunántúl Egyetemi Nyomdája. 174 l. — Az új népiskolai tanterv megjelenése óta sok értékes, a módszer elméletére és gyakorlatára tartozó gondolat látott napvilágot. Új tankönyvek, vezérkönyvek, sőt taneszközök terjedtek el. Mintatanításokból gyűjteményeket állítottak össze. Megszervezték a pedagógiai szemináriumokat. Munka, gondolat tehát elég van. Ebből a nagy anyagból a lényegét kiszemelni, világos, értékes szintézist csinálni, — nem könnyű feladat. Általános pedagógiai tájékozottság mellett komoly szaktárgyi ismereteket is feltételez. Az érdekeltek mind érzik a tanterv részletes utasításának hiányát. Érzik a régen meglévő „pedagógiai szemináriumok“, a tanítóképző-intézetek is. Meglehetősen nehéz volt a helyzete a pedagógia tanárainak és így a IV. évfolyam növendékeinek is, mert a népiskolai tárgyak tanítási módszerének tanításához és tanulásához nem volt ezideig megfelelő tankönyv vagy vezérfonal. Jegyzetek alapján pedig lassú és fárasztó a tanulás.

Örömlünk kell a vállalkozásnak, mely a módszertani anyagot összegezi, elrendezi s együtt az egészhez hozzáférhetővé teszi.

Fekete Jánosnak, a pécsi tanítóképző-intézet pedagógia-tanárnak kézirat gyanánt megjelent népiskolai módszertanát már a múlt tanévben számos tanítóképző-intézet használta. Ahol megismerték, szívesen is látták. A használat közben szerzett tapasztalatokkal, a beérkezett kívánságok, igények kielégítésével kiegészítve jelent meg most a mű nyomtatásban. A tantárgyakat tantervi sorrendben elemzi. A vizsgálódás mögött és a szövegezésben általában — természetszerűleg — mindig ott érezzük, illetőleg valósággal olvassuk a tantervet. Megállapíthatjuk a munka legfőbb értékéül, hogy nem elvont elméleti, hanem komolyan gyakorlati. Minden tárgy tanításában felveti a 3 főkérdést: a tanítási *célt*, a tanítandó *anyagot* és a *módszert*.

A célt illetőleg először is a tantervi megfogalmazást közli. Mivel azonban ez kissé tömör, szűkszavú, a hivatalos célkitűzést bővebben kifejti, jobban megvilágítja. A cél felé fordít, mert ez a legelső, legfőbb kérdés: mit akarunk a tárgy tanításával elérni? Az új tanterv erősen követeli a célok vizsgálatát.

A tantervi anyag elsorolását leegyszerűsíti; népiskolai osztályonként nagyobb egységekbe, anyagtömbökbe foglalja. Itt jó a szűkszavúság, de

ahol a tanterv az anyag kiválasztás egy részét a tanítóra bízta (beszéd- és értelemgyakorlatok, fogalmazás stb.), ott hasznos útmutatásokat kapunk a kiválasztás általános szempontjaira.

Az előttünk álló mű gyakorlatban való hasznavehetősége a módszer kérdésénél dől el. Ez a rész — magától értetődően — a legnagyobb terjedelmű. Szerző az újabb irodalmat ismeri s eléggé szerencsésen látta meg a követendő módszerek eljárások lényeges vonásait. Ezeket külön-külön pontokba foglalja. Már a külső összeállítás is szolgálja az áttekinthetőséget. Utal a gyakorlati kivitelre sokszor annyira részletesen, hogy elemi iskolai tanteremben érezzük magunkat. Fegyelem, testtartás, füzetek, rajzok, kézimunkák kezelése, tankönyvek, taneszközök, szertárak kérdése, táblai rajzolás és írás, az olvasás technikája stb. mind tárgyalás alá kerülnek. De nem is tudjuk a tanítás gyakorlatában felvetődő sok-sok kérdést mind elsorolni. Mégis nagyon jól teszi szerző, hogy itt nem esik a kínálkozó bőbeszédűség unalmába, terméketlenségébe. Megértető, ha az egyes tárgyak speciálistái, a szaktanárok nagyobb igényeket — szakigényeket — támasztanak egy ilyen munkával szemben. Átfogó, összegező munka azonban nem elégíthet ki minden részleges kívánalmat. Az a vezérkönyvek feladata. — A módszer tárgyalása közben a vezérfonalat az új pedagógia alapelvei képezik: a természetesség, könnyed, az élettal harmonizáló eljárás, a gyermek belülről fakadó tevékenysége.

A legtöbb népiskolai tárgynál megtaláljuk a három fokozat szerint való eljárás lépéseit, tehát a tárgy tanításának valamilyen *legáltalánosabb vázlatát*. Jó lenne, ha szerző ezt minden tárgynál közölné.

Ahol a táblai rajzolásnak az oktatásban nagyobb szerepe van, ott erre mintákat ad. (Rajzoljunk számolva! Táblai magyarázó rajzok a természetrajzhoz, természettanhoz stb.).

Csak egy-két helyen hozza az illető népiskolai tárgy tanításának történetét. A tanítóképző-intézetekben való használhatóság szempontjából ezt a történeti részt teljessé kell tenni. Azonban csak a leglényegesebb adatokra van szükségünk. Számolnunk kell a rendelkezésre álló idővel és a növendékek teljesítőképességével. Az itt felolelt módszertani anyagot különben is teljes egészében — véleményünk szerint — jól elsajátítani úgy sem képesek a növendékek. Megnyugtató azonban, hogy az V. évfolyam tanítási gyakorlatain, az előkészítéseken és bírálatokon állandóan és részletesen tárgyaljuk a módszer kérdéseit.

Igen szerencsésnek, jól sikerültnek tartjuk az egyes fejezetekkel kapcsolatban összeállított *„Megbeszélésre alkalmas problémák-at.* 10—15 elmemozdító, hasznos kérdés!

Közli végül szerző a tárgyak után a fontosabb magyarnyelvű irodalmat majdnem teljes egészében.

Fekete János népiskolai módszertana bizonyos kiegészítésekkel, itt-ott gondosabb stilizálással nyereség nemcsak a tanítóképzés, hanem a működő tanítóság számára is. Így együtt nem találjuk meg a modern módszerek kérdések összefoglalását az ezideig ismert művekben.

Készséggel hívjuk fel kartársaink és tanító-kartásaink figyelmét Fekete János *Népiskolai módszertanára*, mely megrendelhető a szerzőnél (Pécs, Deák-utca 8.).

Rozsondai Károly.

Dezső Lipót: *A magyar helyesírás rendszeres tanításának módszere.* Szombathely, 1929. Dunántúl Nyomdavállalat Rt. 126 lap. Ára 3 pengő.

Dezső Lipót ebben a legújabb munkájában a legfontosabb didak-

tikai problémák egyikéhez nyult: a helyesírási disciplinának a népiskolában való megteremtéséhez. Tanfelügyelői hosszás tapasztalata arra a meggyőződésre juttatta, hogy a helyesírás eddigi tanításában sok volt a rendszertelenség, a száraz ismeretek halmozása. Ezért gyakorlati alapon oly tanítási segédeszközt állított össze, amely „nagyban megkönnyíti a helyesírás tanítását s biztos alapot nyújt a további nyelvtanuláshoz.” Ez a tanítási segédeszköz: a *betűszedő füzet* és a *nyelvtani szedőfüzet*.

A könyv első részében foglalkozik a helyesírás tanításának sikerességével. Okai közül többek közt megemlíti a száraz grammatizálást abban az értelemben, hogy a grammatikai jelenségeket nem hozzuk szerves kapcsolatba a helyesírással; a módszeres könyv hiányát, mert „sokan nem tudták megállapítani, hogy a szabályok közül legelső-sorban melyek a fontosak s melyek a lényegtelenek.” Módszere összeállításának tehát ez a lényege: módszeres vezérkönyvet adni a tantervi követelmények rendszeres gyakorlati megvalósítására.

Módszere általános elveit lélektani alapra építi; arra az újabban hangoztatott felfogásra (W. A. Lay és H. Schiller), hogy „a helyesírás megtanulása nem egyéb, mint a különböző szóképeknek, szóképzeteknek az emlékezetbe való vésése.” Azon van tehát, hogy az emlékezeti típusnak mind a három alakját kombinált gyakorlással egyesítse: a másoló (vizuális) típust az akusztikaival, meg a motórikussal. Ezt az egyesítést a nyomdaszerű betűszedéssel valósítja meg: „a betűk kiszédésével bizonyos mértékben a *motórikus képzeteket*, a szedés közben való olvasás s a kiszédés után az egész szónak az elolvasása a *hangképzeteket* s a kiszédett szó megtekintése a *látási képzeteket* fogja alkotni s az emlékezetbe vésni.” S hogy még jobban símuljon a kiszédett szó alakja az elvégzendő másoláshoz, a betűket nem nyomtatott alakban használja a betűszedő füzetben, hanem írott alakjukban. Mert teljesen elhibázottnak tartja azt a ma dívó eljárást, hogy „írásos szöveg helyett nyomtatottat adunk állandóan a szemre elé.”

A helyesírás tanításának ez az első szaka az I-II. osztály anyagát adja. Lényege tehát a szavak emlékezetbe vésése és a helyes kiejtés. Az utóbbi kétségkívül helyes szempont, mert hiszen helyesírásunk egyik alapelve a kiejtett szavaknak fonetikai rögzítése. Csakhogy helyesírásunk egyúttal külön hangoknak megfelelő betűkre analizált rögzítés s ezért nem annyira a szavak emlékezeti képei a fontosak, mint inkább a szó hangjainak szabatos lejegyzése logikus betűalakokkal. Nem is lehetne *minden* szónak emlékezeti képét megtartanunk és felidézniük. Még a gyorsírás is csak a leggyakrabban előforduló szavakat rögzíti meg állandó megkurtított vonalkepekkel. Ezért helyes a betűszedő füzetnek az a beosztása, hogy nemcsak külön csoportosítja a magán- és mássalhangzókat, hanem még ezeket is rövidek és hosszúak rendjébe gyűjti; a kétjegyűeket és kettőzötteket pedig más színnel is feltűnővé teszi.

A betűszedéssel járó tevékenykedés azonban nem igen van hatásos a szóképeknek motórikus úton való emlékezetbe vésésére, mert hiszen a szedéssel a kar és kéz azonos, tehát monoton mozgásokat végez s nem emeli ki a hosszú vagy rövid hangok jegyeit. A betűknek *írott* alakban való alkalmazása sem lendít e módszer értékén annyit, amennyit szerkesztője ezeknek tulajdonít. Az írott betűk kiszédve u. i. még jobban

szaggatott szavakat mutatnak a gyermeknek, mint a nyomtatott betűk rendje, vagy még részletesebb elmélyedéssel: mai írásunk a betűket szavakká fűzi, azaz egyé alkotja s fogalmat jelez vele s ezt összeírással kell feltüntetnünk, amit pedig a szedőtábla sem tud megtenni az írott betűkkel.

Helyesebb tehát az a feltevés, hogy a helyesírás alapja általában nem a szóképzeteknek emlékezetbe vésése, mint némelyek feltételezik, legalább nem a magyar helyesírás feltétele, hanem inkább a helyes *analízisnek* s rá nyomban a helyes *szintézisnek* együttes megoldása a megállapított helyesírási formákra nézve. Az emlékezetbe vésés inkább a hagyományi elvre vonatkozik oly esetekben, mikor a kiejtés nem fedi az írást, pl. *ilyen gölya*, magasan (ss). A szedőfüzetnek értéke inkább abban van, hogy cselekvéssé alakítja az analízis folyamatát s ezzel a helyesírás-tanulás kezdetén kitölti azt a hangtalanságot, amit eddigelé a tanuló belső, tehát láthatatlan folyamatával, sajátos elmélyedésével okozott a tanítás menetében. A szedőfüzet segítségével azonban láthatóvá lesz a gyermek analízise, lassúbbá ugyan, de e miatt egyúttal mélyebb is, mert huzamosabb a szemlélet. Különösen azon tanulók számára fontos ez a szemléletívé, sőt gyakorlatívá átalakított analízis, akiknél nehezebben megy a részekre bontás munkája. A szedőfüzettel ezekről külön is lehet gondoskodni. Csak meg kell ismételtetni az analízis folyamatát úgy, hogy először a kezébe veszi a tanuló a szó betűit (első analízis!), azután kirakja a szedőtáblára (második analízis!).

A szintézis, vagyis a szóhoz fűződő fogalom felidézése az elolvasással megy végbe. Ha a tanuló értelme kielégült a hallott vagy megértett szóval, befejeződött a folyamat. Ha azonban helytelen volt az analízise, vagyis a betűsor összerakása, nem tudja felidézni a fogalmat sem s így nem alkalmas arra, hogy a tanuló lemásolja, tehát nem ért meg a leírásra. Meg kell keresni a hibát! Ezzel az eljárással tehát egységes szellemi folyamat megy végbe, amely csak akkor nyer befejezést, ha maga a tanuló is helybenhagyja. Ez pedig nemcsak a helyesírásra nézve a fontos, hanem az iskolai nevelés egész rendszerére.

Ez a betűanalízisre épített gyakorlati eljárás s a hozzáfűződő kiejtés megvetheti alapját a magyar helyesírás fonetikai elvének. Vonatkozik ez különösen a szóközépi hosszú magánhangzók tiszta ejtésére és kettőzött írására, amivel a *szóelemző* írás sok gyakorlati előnyhöz jut. Ez azonban már a népiskola középső tagozatának a feladata. (Az I rész csak a járulék nélküli szavakkal foglalkozik).

A helyesírás tanításának második, középső szaka a III—IV. osztályra esik. Ezúttal a szerző már nem helyezkedik az emlékezetbe vésés elvére, hanem ezt vallja: „A helyesírás voltaképp nem egyéb, mint a tanult nyelvtani szabályoknak helyes és gyors alkalmazása.“

Ennek gyakorlatiál meg szerkesztette az ú. n. *nyelvtani szedőfüzetet* és két *mellékletét*. A szedőfüzetben csoportosítva kapja a tanuló a szófajták kategóriáit járulékaikkal egyetemben. A főnév kategóriájában mutatóba pl. a *ház, kör, asztal* főneveket, mindegyik egy-egy kartonlapra írva; mellette a többesszám *-k* jele és az *-a-* kötőhangszó. Mindegyik külön-külön rekeszben. Így a birtokos személyragok is, csak hogy ezek már mélyhangú kötőhangzójukkal együtt, sőt a birtok többségét

mutató *-i-* jellel szerepelnek a kis kartonlapokon. (Az elemző elv megkívánná, hogy ezek is mind külön kartonlapokon emeltessenek ki.) Hasonlóképpen a melléknevek a *-bb* és *leg-* képzőkkel, nemkülönben a helyhatározó ragok és névutók a különböző képzőkkel.

Legtöbb kidolgozást szentel az *igének* amiatt a sok alakváltozás miatt, amelynek az ige képzés és ragozás közben ki van téve. A két mellékletet az igének tartja fenn oly beosztásban, hogy az egyik melléklet az alanyi ragozásnak, a másik pedig a tárgyas ragozásnak jusson. Ezeken ki lehet szedni mind a hat igealakot minden időben és minden módban. Ott találni az alakváltozás három jellegzetes betűjét: *s*, *ss*, *ssz*. Minthogy pedig a járulékelemek itt egy csoportban szemlélhetők, sőt öncesekvőleg oda is „ragaszthatók“ a szótörzshöz, teljes egyszerűségben áll a gyermek előtt a nyelvtani szabálynak sok ágaboga.

Mindezeket a szedőtáblákat öt fényképmásolatban be is mutatja a szerző, sőt utasítást is ad, miként készítheti el maga a tanító az egész berendezést olcsón és tetszetősen.

Ennek a nyelvtani szedőfüzetnek a leegyszerűsített gyakorlat mellett nemcsak az az előnye van, hogy a tanuló „megszokja a szótörzs és a különböző járulékeinak egymáshoz való helyzetét“ (29. lap), hanem különösen az, hogy biztosabban megveti alapját a legfontosabb nyelvérzéki tényezőnek: az *analógiának*. Nem lehet u. i. letagadni azt a ténytet, hogy a gyermek a nyelvnek nem az egész anyagát tanulja el a környezetétől, hanem csak egy kis részét. A többit maga dolgozza ki a maga módja szerint, azaz sajátos nyelvérzéke (analógia) indítékára. (Pl. *én tudnák*-féle alakot azért mond a gyermek, mert van *tudnál*, *tudná*, *tudnánk*, (ők) *tudnák*... alakokban a mélyhangú ragra példája s azért ennek analógiájára nem mondhatja magashangú raggal, *én tudnék!*).

Hasonlóképpen működik a gyermekben írása alkalmával is ez az analógiai érzék. Ha tehát megfelelő módszeres eljárással oly jellegzetes szemléleti anyagot kap a gyermek, amely kiinduló bázisa lehet az analógiás továbbkövetkeztetésnek, megvan a feltétele a szóelemző helyesírásnak. Ezt a bázist óhajtja a szerző a szedőtáblák segítségével kiépíteni, mert ezekkel alaposabb, behatóbb szemléletet lehet biztosítani, mint a magyarázattal, a táblán való írással. Csakis ennek a bázisnak birtokában lehet a tanuló analógiai érzékét működésre készíteni, azaz a helyesírási jelenséget gyakoroltatni.

Ennek a lelki folyamatnak szigorú betartására figyelmeztet a szerző akkor, amikor a helyesírás rendszeres tanításáról szól. Anyagának feldolgozásában az erre való törekvés mindenütt szembeötlik.

A könyv gyakorlati embereknek már csak azért is jó segédeszköz lehet, mert példatárában osztályok szerint rendezti a gyakorlati anyagot, azon belül a beszéd- és értelemgyakorlatok fonálán bővíti sokoldalú anyagát. A IV. osztálytól kezdve azonban mintha már helyesírási szabályok gyűjtéséhez fogna: az egybe- és különírás eseteit sorolja fel a helyett, hogy a hangsúlyos kiejtés fontos útbaigazító jelentőségét emelné ki. Sok idegen szót foglal jegyzékbe — s ez az akadémiai helyesírási szabályzattal szemben bizonyos többlet — ami a népiskolai tanítás keretét

meghaladja, különösen az az óhaja, hogy azokat „nemcsak iratni, hanem időről-időre emléztetni is kellene.”

A szerző ezt a segédeszközét ki is próbálta már; az eddiginél jóval nagyobb eredménnyel sikerült tudatosná tennie a szóelemző írás sok esetét. Minthogy helyes elgondolással gyakorlatiabbá teszi ezt a nehéz diszciplinát, érdemes vele a gyakorló iskolában is behatóbban foglalkozni, mert egyéni módosításokat is lehet ejteni a szedőberendezésen, különösen pedig azért, mert a gyermek aktivitását kiváltja. *Dr. Novy Ferenc.*

Dr. Horn József: *Közgazdaságtan.* Tanító- és tanítónőképző-intézetek számára. Franklin-Társulat, Budapest, 1930. 84 l.

E könyv szerzőjének nehéz feladatot kellett megoldania. A tanítóképzők tanterve mindössze heti egy órát ad a közgazdaság- és társadalomtani ismeretek megtanítására. Ez a szűk keret tehát az elé a súlyos feladat elé állítja az író, hogy a rengeteg anyagból a legteljesebb önmérséklettel, sokszor lemondással és éles kritikával csak azokat a legfontosabb anyagrészeket vegye fel, amelyek ezen ismeretek összefüggő képének kialakításához és a magyar tanító ilyen irányú tájékoztatásához okvetlenül szükségesek.

Hogy e súlyos feladatot megoldja a szerző, csak a valóban lényeges dolgokra terjeszkedik ki. Mivel a tantervi anyag részletezéséből az tűnik ki, hogy a hangsúly a gazdasági élet jelenségeinek tárgyalására esik, ennek az ismertetésére veti a súlyt. A szociológiai rész könyvében aránylag csekély terjedelmű, s ezt a könyv *Előszavában* azzal indokolja, hogy a társadalmi ismeretek jórésze könyvének közgazdasági részében úgyszólván előfordul. Hozzátehetjük, hogy a történelemben és a modern földrajzban is sok társadalomtani ismeretet szereznek a tanulók és így ezekre itt, a szűkre szabott időben kitérni s azokat újból tárgyalni nem okvetlenül szükséges. Általában a szerző gondosan ügyel arra, hogy amit a tanulók ebből az ismeretkörből más tárgyak körében már tanultak, azt ne ismétlje, hiszen a tanár feladata, hogy az ilyen ismeretekre hivatkozzék s azokat tanításaiába beszöjje.

Az anyag megrostálásán kívül nyomdatechnikai módon is törekszik szerző az anyag lehető redukciójára. Ami már megelőzőleg előfordult s amire az új módszeres egység feldolgozásakor a tanulót csak emlékeztetni kell, vagy ami nem okvetlenül megtanulnivaló, azt apróbb betűkkel szedette.

A Tanítástervben megjelölt anyagot különben feldolgozza. Nagyjában a tanterv egymásutánját is követi, csupán ott tér el, ahol az anyagrészek között a tantervi egymásutánánál szorosabb logikai kapcsolatokat tud létesíteni. Ennyi szabadság mindenesetre megilleti a tankönyvíró: csak dolgozza fel az anyagot, az egymásutánban, a felépítésben igenis megnyilvánulhat sajátos, egyéni felfogása.

Arról, ahogy Horn József a különben nehéz és elvont anyagot feldolgozta, csak dicsérettel lehet megemlékezni. Az anyagnak tökéletesen ura s azt a közgazdaság-tudomány jelenlegi nivójának megfelelően nyújtja. Az alapjában eléggé elvont, tehát nehéz tárgyat a lehetőségig leegyszerűsíti s így a tanulók számára lehető könnyen felfoghatóvá teszi. Ahol csak lehet, közelfekvő példákkal teszi érthetővé és meggyőzővé az elméleti megállapításokat. Ha a probléma olyan természetű, megadja röviden történeti hátterét, válaszolja fejlődését, amivel hozzájárul a tanulók helyes értékelésének kialakításához. Azokat a fejezeteket, amelyek a tanítói hivatással szorosabban összefüggnek, behatóbban tárgyalja. Ebből a szempontból óhajtható, hogy a következő kiadásban a szövetkezetek létesítésének módját legalább is oly részletességgel ismertesse, amint azt

Greszler Jenő min. tanácsos tiszteletbeli tagsági oklevele. — Rajzolta Farkasdy Zoltán.

a részvénytársaságok alapítási módja ismertetésénél teszi, mert a szövetkezetek ügye közelebb áll a tanítósághoz, ilyenek vezetésében s alapításában a tanító nem egy helyen aktív szerepet tölt be.

Külön ki kell emelnünk Horn könyvének dicséretes tárgyilagosságát. Mindennek rámutat jó és rossz oldalára, pl. a nagybirtok és a kisbirtok előnyeire és hátrányaira, stb. A különböző gazdasági rendszereket tárgyilagossá kritikaival kíséri és a meggyőzés s nem a ráerőszakolás módján törekszik a tanulót állásfoglaláshoz juttatni.

A könyv minden tömörsége mellett is mindenütt világos, érthető és szabatos. Külső kiállítása nemesen egyszerű, izléses; dicséretére válik a kiadó nyomdának. Külön is ki kell emelnünk, hogy néhány nyomda-technikai hiba leszámításával (9. oldalon: gazdálkoás; 12. old.: beviteli bevitele helyett; 21. old.: felügyelőbizottsá; 43. old.: kilehetett; 71. old.: fejlesztetti), a könyv kiállítása tökéletes.

Mindent egybevetve Horn könyve értékes gyarapodását jelenti a tanítóképzők tankönyv-garnitúrájának. Könyvéből a tanulók a gazdasági s, amennyire idő engedi, a társadalmi élet fontosabb jelenségeiről s azok törvényyszerűségeiről összefüggő képet kapnak s képessé válnak arra, hogy a gazdasági és társadalmi élet aktuális jelenségeit helyesen értékeljék. Külön is ki kell emelnünk, hogy a szerző a gazdasági és társadalmi jelenségek tárgyalásánál erőteljesen hangsúlyozza a lelki, erkölcsi mozzanatok nagy jelentőségét s ennél fogva igen alkalmas arra, hogy a tanulók lelkében olyan meggyőződések alakuljanak ki, amelyek őket az erkölcsi motívumoktól irányított gazdasági és társadalmi rend szilárd hiveivé avatják.

Veress, Lic. dr. Stefan: *Das Lehrerbildungswesen in Ungarn.* Debrecen sz. kir. város és a tiszántúli ref. egyházkerület könyvnyomda-vállalata, 1930. 10 l.

E füzet írója, a debreceni ref. tanítóképző igazgatója svájci tanulmányútja folyamán a kreuzlingeni tanítóképzőt is meglátogatta. Ennek

az intézetnek az igazgatója arra kérte, hogy tartson az intézet IV. éves növendékei előtt az egyik ped. órán a magyar tanítóképzésről előadást. Ezt az előadást tartalmazza ez a füzet.

Az előadás gondolatmenete három részre tagolható. Az elsőben az előadó tanítóképzésünk történeti fejlődését vázolta. Helyes történeti érzékkel e részben csak a legfontosabb, a fejlődés összefüggő képéhez nélkülözhetetlen adatok felsorolására szorítkozott. A másodikban tanítóképzésünk jelenlegi szervezetét ismertette. Végül a harmadik részben melegséggel és szeretettel mutatta be ifjú hallgatóságának a debreceni ref. tanítóképző-intézet multját és mai életét.

Hogy milyen kitűnő ötlet volt tanítóképzésünk ismertetése ugyan-ezen pályára készülő külföldi tanulóifjúság előtt és hogy az előadó témájával milyen érdeklődést tudott kelteni hallgatósága lelkében, mi sem bizonyítja jobban, mint a kérdések özöne, amikkel az előadót előadása után elhalmozták. A jó némezséggel, világosan és lendületesen megírt előadás a mi tanítónövendékeink számára is hasznos olvasmány és az V. évfolyam pedagógiai gyakorlatain mint előadási anyag is értékesíthető.

M.

HIREK.

Kérelem. Egyesületünk tagjai között számosan vannak olyanok, akiknek évekre visszamenő tagdíjhátralékuk van. Az ezévi tagsági díjjal is még többen tartoznak. Kérjük, szíveskedjenek kötelezettségeiknek eleget tenni. Kartársaink között vannak olyanok is, akik még nem tagjai egyesületünknek. Az egyesület értük is dolgozik, lépjenek hát be a tagok sorába és segítsenek elérni a kitűzött erkölcsi és anyagi célokat. Csekk kíséretében az összes tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetek címére megküldöttük a kir. főigazgatóság 1928/29. isk. évi *Jelentését*. A *Jelentés* árát számos intézet megküldötte már. Kérjük azokat az igazgatókat, akik ezt még nem tették, szíveskedjenek a *Jelentésért* járó csekély 3 pengő mielőbbi beküldésével is támogatni egyesületünket.

Kitüntetés. A kormányzó úr öföméltósága abból a célból, hogy a magyar irodalom, tudomány és művészet kiváló képviselői és a magyar művelődés fellendítése körül kiemelkedő érdemeket szerzett férfiak külön elismerésben részesüljenek, a nagy mecénás-királynak, Hunyadi Mátyásnak emlékére 12 Corvin-láncot és 60 Corvin-koszorút alapított. A Corvin-koszorú kitüntetettjei közt vannak, mint a magyar tudományosság legkiválóbb reprezentánsai, *Kornis* Gyula államtitkár, egyetemi tanár, filozófus és kulturápolitikus és *Pauler* Ákos egyetemi tanár, filozófus.

Címadohányozás. A kormányzó úr öföméltósága a közökt. miniszter előterjesztésére *Balázs* Béla főig. teendőkkel megbízott áll. tanítóképző-int. igazgatónak a tanítóképző-intézeti kir. főigazgatói, *Jankó* László győri áll. tanítóképző-intézeti tanárnak a tanítóképző-int. igazgatói címet adományozta.

Miniszteri elismerés. A közökt. miniszter *Révész* Györgyi győri áll. tanítónőképző-int. tanárnak az Ifj. Vöröskeresztben kifejtett ügybuzgó munkásságáért elismerését fejezte ki.

Kinevezés. Szmracsányi György egrí érsek az egrí érseki tanítóképző-intézetben megüresedett tanári állásra *Somos* Lajos okl. középisk. tanárt nevezte ki tanári minőségben. A zene és ének tanításával pedig ugyanezen intézetben *Kóber* Antal főszékesegyházi orgonistát bízta meg ideiglenes óraadói minőségben. — A közökt. miniszter *Jancsó* Erzsébet

Sarudy Ottó kir. főigazgató tiszteletbeli tagsági oklevele. — Rajzolta: Zala Mária.

budapesti II. ker. áll. tanítónőképző-intézeti tanárt jelenlegi állomáshelyén való meghagyása mellett áll. tanítónőképző-intézeti rendes tanárrá kinevezte. — A közokt. miniszter *Rátkay Kálmán* áll. isk. tanítót a cinkotai áll. tanítónőképző-intézethez áll. tanítóképző-int. gyakorlóiskolai tanítóvá kinevezte.

Igazgatói megbízás. A kalocsai érsek a bajai róm. kath. tanítónőképző-intézet igazgatói teendőinek ellátásával *dr. Dehény M. Alacoque-nővért*, a szegény iskolanővérek kalocsai r. kath. tanítónőképzőjének tanárát bízta meg.

Megbízás. A közokt. miniszter a budapesti izr. tanítóképző-intézet testgyakorlási óráinak ellátásával az 1930/31. isk. évre *Balás Ferenc* okl. polg. isk. tanárt megbízta. — A közokt. miniszter *Dausz Ferenc* okl. tanítóképző-intézeti zenetanárt áthelyezés folytán a cinkotai áll. tanítónőképzőnél ellátatlanná vált zene- és énekórák ellátásával helyettes tanári minőségben megbízta. — A közokt. miniszter a győri áll. tanítónőképzőnél betegség folytán ellátatlan kézimunkaórák ellátásával óraadói minőségben *Baumüllerné Révész Margit* munkamesternőt megbízta. — A közokt. miniszter a kiskunfélegyházi áll. tanítóképző-intézetnél ellátatlan földrajzi órák és nevelői teendők ellátásával óradíjas helyettes tanári

minőségben *Lóky* Károly okl. középisk. tanárt, az ellátatlan magyar-történelmi órák ellátásával *dr. Metzner* Károly okl. középiskolai tanárt óradíjas helyettes tanári minőségben megbízta. — A közokt. miniszter a bajai áll. tanítóképző-intézetben ellátatlanná vált horvát nyelvi órák ellátásával vitéz *Kemény* Simon okl. tanítót óraadó minőségben megbízta. — A közokt. miniszter a budapesti VII. ker. áll. óvónőképző-intézet nevelői teendőinek részbeni ellátásával óradíjas helyettes tanári minőségben *Patakyl* Ilona okl. tanítóképző-intézeti tanárt megbízta.

Tanári alkalmazás. A közokt. miniszter *Sablauer* József okl. polgári isk. tanárt áll. polg. isk. óradíjas helyettes tanárul alkalmazta és a nevelői teendők ellátására szolgálattételre az 1950/51. évre a pápai áll. tanítóképző-intézethez osztotta be. — A közokt. miniszter *Lechnitzkyné Jancsó* Gabriella betegszabadsága alatt helyettesítésével *Vassné Salánky* Irma gazd. tanítónót alkalmazta. — A közokt. miniszter *Drexler* István budapesti I. ker. tanítóképző-int. nevelőt jelenlegi állomáshelyén való meghagyása mellett f. évi okt. elsejétől kezdődő hatállyal áll. polg. isk. megbízott tanárul alkalmazta.

Beosztás szolgálattételre. A közokt. miniszter *Bakonyi* Hugót, a közokt. minisztérium számvevőségéhez beosztva volt áll. polg. isk. r. tanárt az 1950/51. isk. évtől kezdődőleg a budapesti II. ker. áll. tanítónőképző-intézethez további szolgálattételre beosztotta.

Áthelyezés. A közokt. miniszter *dr. Keleti* Gyuláné Zsoldos Hermin tanítóképző-intézeti rendes tanárt a budapesti I. ker. áll. tanítóképző-intézethez áthelyezte s további intézkedésig irodai szolgálatra beosztotta. — A közokt. miniszter *Wajdits* Károly cinkotai áll. tanítónőképző-int. tanárt saját kérésére a budapesti II. ker. áll. tanítónőképző-intézethez áthelyezte. — A közokt. miniszter *Marczéllly* Kornélt, a sárospataki ref. tanítóképző-intézetnél működő áll. tanítóképző-int. tanárt a pápai áll. tanítóképző-intézethez áthelyezte (840—11—528/1950.).

Változás a felekezeti intézetek oktató személyzetében. A sárospataki ref. tanítóképzőben az egyházi főhatóság az áthelyezés folytán megüresedett tanári állásra *Zilahy* Ferenc okl. középisk. tanárt helyettes tanári minőségben alkalmazta. Az elhalálozás folytán megüresedett gyakorlóiskolai tanítói állásra gyakorlóiskolai teendők ellátásával pedig ugyanott *Szathmáry* Ferenc okl. tanítót bízta meg. — A debreceni ref. tanítónőképző-intézetnél újonnan szervezett tanszék ellátására az igazgatótanács *Soós* Béla debreceni ref. gimnáziumi tanárt rendes tanári minőségben megválasztotta.

Nyugdíjazás. *Breznay* Imre egri róm. kath. tanítóképző-int. tanár. c. igazgató szept. elseji hatállyal nyugalomba helyeztetett. Kívánjuk, hogy hosszú és érdemes szolgálattal kiérdemelt nyugdíját sok éven keresztül jó egészségben és szellemi frissességben élvezhesse! — A közokt. miniszter *Wenszkyné Schwartzter* Irén budapesti II. ker. áll. tanítónőképző-int. tanárt és *Horváth* Adolf újpesti áll. polg. iskolához beosztott áll. tanítóképző-int. tanárt a tényleges szolgálat köteléke alól 1950. évi augusztus hó végével felmentette. Hasonlóan legjobb kívánságainkat tolmácsoljuk az érdemes szolgálat után nyugdíjba vonuló kartársainknak!

Nyilvánossági jog. A közokt. miniszter a paulai Szent Vincéről nevezett irgalmas nővérek miskolci r. kath. tanítónőképző-intézete I—III. osztálya részére az 1929/30. isk. évre, a Miasszonyunkról nevezett szegény iskolanővérek bajai érseki r. kath. tanítónőképző-intézete I. osztálya részére ugyancsak az 1929/30. isk. évre, a Notre Dame női kanonok- és tanítórend zalaegerszegi róm. kath. tanítónőképző-intézete I. osztálya részére hasonlóképen az 1929/30. isk. évre a nyilvánossági jogot megadta.

Díszoklevelek átadása. Egyesületünk küldöttsége, élén *Párvy* Endre elnökkel, ünnepies formák közt adta át *Greszler* Jenő miniszteri tanácsos és *Sarudy* Ottó főigazgató uraknak, egyesületünk új tiszteletbeli tagjainak a díszokleveleket. Az okleveleket finom izléssel és nagy gondal *Zala* Mária és *Farkasdy* Zoltán rajztanár-kollégáink rajzolták s azok képét jelen számunkban olvasóinknak is bemutatjuk.

Szerkesztőváltozás. A *Néptanítók Lapjának Kőrösi* Henrik halálával megüresedett felelős szerkesztői tisztségével a közokt. miniszter *Petróczi* István min. tanácsos, központi szolgálattételre berendelt kir. tanfelügyelőt bízta meg. Ugyanakkor a lap szerkesztőségéből kivált *Moravitz* Lajos helyébe a közokt. miniszter szerkesztői minőségben *Drozdy* Gyula áll. tanítóképző-int. gyakorlóiskolai tanítót bízta meg, ki már évek óta érdemes munkásságot fejtett ki a *Néptanítók Lapjában*.

Változás a Gerencsér-emlékbizottságban. A budapesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézet tanári testülete által alakított Gerencsér-emlékbizottságból, mivel időközben megszűnt az intézet tanártestületének tagja lenni, kivált *Molnár* Oszkár tanítóképző-int. igazgató. Mint alnök és pénztáros fejtett ki a bizottságban tevékenységet. A bizottság által megindított gyűjtés jelenleg 623.16 pengőt tesz ki, mely a Posta-takarékpénztárban van elhelyezve. A bizottság ügyeinek további gondozására *dr. Novy* Ferenc intézeti tanár kérésre fel.

Egyesületünk budafoki kirándulása. Október 2-án egyesületünk tanulságos és rendkívül élvezetes kirándulást tett Budafokra az ott rendezett kiállítás, az állami pincék és a Törley-pezsőgyár megtekintésére. A kiránduláson hatvannál többen vettek részt, köztük *Sarudy* Ottó kir. főigazgató, budapesti és vidéki igazgatók, tanárok, nők, férfiak és az ebben az időben Budapesten időző drezdai tanárok közül kilencen. A kirándulók az új városháza magyar motívumokkal díszített nagytermében gyülekeztek, ahol *Záborszky* Nándor polgármester üdvözölte egyesületünk kiránduló tagjait. *Párvy* Endre meleg szavakkal mondott köszönetet és lendületes beszédben méltatta *Záborszky* polgármester rendkívüli érdemeit, a város nagyvonalú fejlődéséért kifejtett munkásságát. Utána *Mihalik* Sándor polg. isk. szakfelügyelő-igazgató ismertette a föld feletti és a földalatti Budafok történetét. Azután megindult a kirándulók csapata az igazán nagyarányú, értékes kiállítás, majd a Törley-féle pezsgőgyár két emeletben húzódó hatalmas pincéinek megtekintésére. Itt mondunk köszönetet az állami pincészet és a pezsgőgyár vezetőségének a lekötelező szíves fogadtatásért és vendéglátásért. A minden tekintetben kitűnően sikerült kirándulás a „Macska“-csárdában magyaros vacsorával végződött, ahol vége-hossza nem volt a szellemes és kevésbé szellemes pohárköszöntőknek.

A kecskeméti ref. tanítónőképző-intézet új épületének felavatása. Rendkívül díszes külsőségek közt folyt le a kecskeméti Horthy Miklós ref. tanítónőképző-intézet új épületének felavatása. A nagyszabású ünnepségen nagybányai vitéz *Horthy* Miklós kormányzó úr őfőméltósága és gróf *Klebelsberg* Kunó közokt. miniszter úr önmagyméltósága is résztvettek. A felavató ünnepséget istentisztelet előzte meg, mely után a kormányzó kíséretével és az előkelőségekkel a tanítónőképző új épülete elé vonult, ahol *Ravasz* László ref. püspök mondott költői szépségekben és mély gondolatokban gazdag ünnepi beszédet. A *Boskó* Géza építész tervei szerint pavillon-rendszerben épült intézet, melynek rövid leírását folyóiratunk múlt évi 5. száma hozta, a legnagyobb mértékben megnyerte az összegyűlt ünneplő közönség tetszését.

Az Orsz. Polgári Iskolai Tanáregyesület ünnepe. Nagyszabású díszközgyűlés keretében ünnepelt október 19-én az Orsz. Polg. Iskolai Tanár-

egyesület abból az alkalomból, hogy a polgári iskola már hatvan év óta meglevő, kultúrhitvatást betöltő és virágzó iskolatípus. A magyar közélet kiválóságai közül is sokan jelentek meg a díszközgyűlésen. Tanáregyesületünk részéről *Párvy* Endre elnök mondott nagy tetszést aratott üdvözlő beszédet. A díszközgyűlés az Orsz. Polgári Iskolai Tanáregyesület tiszteletbeli tagjaivá választotta többek közt *Kornis* Gyula, *Fináczy* Ernő egyetemi tanárokat és *Gyulai* Ágost polgári isk. főigazgatót.

Nyugtázás. Tagsági díjat fizettek **1927-re:** Fekete J.

1927 második felére: Ferenczy I., Grau G.

1928-ra: Lengyel Gy., dr. Radák O., dr. Gyulayné Grátz M., Tóth L., Málnási D., Kutassy M., Zala I., Székely Z., Irtzing F., Tömörkényi D., Pfaltz Gy.

1928 első felére: Ferenczy I., Maurer M., Grau G., dr. Mandola Aladár.

1928 második felére: Grebery S., Budai J., Benkóczy E., Dobosi E., Znojemszky F., Somogyi G., Maurer M.

1929-re: Horvay E., Révész K., Wolszky E., Lux Gy., Budai J., Ger-gely F., Csink I., Zrinyi K., dr. Gábriel P., Barkáts M., Lechnitzkyné Jancsó G., Kaposy G., Kiss S., Levius E., Miklós J., v. Szomjas F., Szerényi A., Czuczka E., dr. Kószó J., Somogyi G., A. Gludovác E., dr. Radák O., Grész E., Balázs B., Wajdits K., Pödör B., özv. Lépesné Baur I., Irtzing F., Pfaltz Gy., M. Kovács B., Varga Gy., Párvy E.

1928/29. évi főigazgatósági Jelentésre 5 P-t küldött: Székesfehérvár rk. tnőkp., Zalaegerszeg rk. tnőkp., Baja rk. tnőkp., Dombóvár rk. tnőkp., Bpest IV. ker. rk. tnőkp., Pécs rk. tnőkp., Miskolc izr. tnőkp., Debrecen rk. tnőkp., Nyiregyháza áll. tkp., Kalocsa rk. tkp., Orsz. izr. tkp., Sopron (Mev.) rk. tnőkp., Győr rk. tnőkp., Kecskemét rk. tnőkp., Baja áll. tkp., Szarvas ág. ev. tnőkp., Pápa rk. tnőkp., Pécs rk. tkp., Kisvárdra rk. tnőkp., Bpest áll. óvónőkp., Kőszeg áll. tkp.

1929 első felére: Gerbery S., Vajda E., Kostyál I.

1929 második felére: Tanai A., Simcsó I., Puresi I., Boeskey I., Mayer R., Pörzsölt G.

1930-ra: K.-né Lacher E., Csekő Á., Vaskó L., Katona M., Kövessy J., Lipter E., Kovács D., Lázár K., Marczelly K., Révai Ö., Tóth M., Czuczka E., Novák E., Stroke H., dr. Sós E., dr. Cseh A., Balázs D., Rados Gy., dr. Semere S., Schwartz K., Haitsh E., Öllös S., Buday L., Kovács E., Horvay E., Köveskúti J., Ihász F., B. Braun A., özv. dr. Gerencsér I.-né. Párvy E., dr. Frank A.

1930 első felére: Tanai A., Puresi I., Straub F., Wajdits K., Mayer R., dr. Mandola A., Pörzsölt G.

1930 második felére: Straub F., dr. Simonyi K.-né.

1931-re: Pálmai L., Bartal A., Bárdos B., Hidegh B., Homor I., Nemesszeghy I., Rosta I., Sántha K., Mellau M.

1934-re: dr. Becker Vendel.

Előfizetés a folyóiratra: özv. Quint J.-né (1930), Orsz. Közokt. Tanács (1931), Kecskemét rk. tnőkp. (1931), Nyiregyháza ref. tnőkp., (1931), Debrecen rk. tnőkp. (1931).

Befizetések a Tanárok Házára. 1929/30. évi díjak: Csurgó áll. tkp. (2 P), Miskolc izr. tnőkp. (75.50 P), Hódmezővásárhely áll. óvónőkp. (142.12 P), Győr áll. tnőkp. (50 P), Bpest II. áll. tnőkp. (46 P), Bpest I. áll. tkp. (26 P).

1930/31. évi díjak: Győr rk. tkp. (230 P), Veszprém rk. tnőkp. (35 P), Bpest áll. óvónőkp. (284 P), Bpest I. áll. tkp. (382 P), Baja áll. tkp. (366 P).

Bpest, 1930. okt. 12.

Pócza József pénztáros.

